

KOMISJONI SOOVITUS (EL) 2026/536,

10. märts 2026,

praktiliste suunistega energiatõhususe ja hoonete energiatõhususe ühtsete kontaktpunktide teenuste kohta

EUROOPA KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 292,

ning arvestades järgmist:

- (1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/1119⁽¹⁾ on liidu õiguses sätestatud eesmärk saavutada hiljemalt 2050. aastaks kogu majandust hõlmav kliimaneutraalsus ning on kehtestatud siduv kohustus vähendada liidus kasvuhoonegaaside netoheidet (heide pärast sidumise mahaarvamist) 2030. aastaks vähemalt 55 % võrreldes 1990. aasta tasemega.
- (2) Hoonesektoris tarbitakse ligikaudu 40 % liidu energiast ja seal tekitatakse enam kui kolmandik energiaga seotud kasvuhoonegaaside heitest. Seepärast on hoonefondi energiatõhusaks renoveerimisel oluline koht liidu kliimaneutraalsuse eesmärkide saavutamisel, mistõttu tuleb hoonete renoveerimise määra kahekordistada (praegu ligikaudu 1 %) ja märgatavalt suurendada renoveerimise mahtu (st tagada suur energiasääst), et saavutada 2050. aastaks täielikult dekarboniseeritud hoonefond.
- (3) Puhta tööstuse kokkuleppe⁽²⁾ raames 26. veebruaril 2025 vastu võetud taskukohase energia tegevuskava (edaspidi „tegevuskava“)⁽³⁾ sisaldab põhimeetmeid leibkondade ja ettevõtjate energiakulude vähendamiseks ning aitab luua tõelise energialiidu, mis tagab konkurentsivõime, energiasõbraliku, süsinikuheite vähendamise ja järgib põhimõtet, et kedagi ei jäeta kliimaneutraalsele majandusele üleminekul kõrvale. Tegevuskava põhineb neljal sambal ja kaheksal põhimeetmel, sealhulgas spetsiaalsed meetmed energiatõhususe suurendamiseks ja energiasäästu saavutamiseks, tuues esile energiatõhususe keskse rolli taskukohase energia, süsinikuheite vähendamise ja tööstuse konkurentsivõime edendamisel. Energiatõhususe suurendamiseks toetab komisjon turuosalisi ja finantseerimisasutusi ühtse energiatõhususturu loomisel.
- (4) 2022. aasta mai teatise kava „REPowerEU“⁽⁴⁾ kohta, millele järgnes „REPowerEU“ tegevuskava Vene energia impordi lõpetamiseks,⁽⁵⁾ ja Euroopa Komisjoni ettepanekus määruse kohta, milles käsitletakse Venemaa maagaasi impordi

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1119, millega kehtestatakse kliimaneutraalsuse saavutamise raamistik ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 401/2009 ja (EL) 2018/1999 (Euroopa kliimamäärus) (ELT L 243, 9.7.2021, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1119/oj>).

⁽²⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Puhta tööstuse kokkuleppe – konkurentsivõime ja süsinikuheite vähendamise ühtne tegevuskava“, COM(2025) 85 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex:52025DC0085>.

⁽³⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Taskukohase energia tegevuskava. Energialiidu tõelise väärtuse ärakasutamine taskukohase tõhusalt toodetud puhta energia tagamiseks kõikidele eurooplastele“, COM(2025) 79 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex:52025DC0079>.

⁽⁴⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Kava „REPowerEU““, COM(2022) 230 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=COM%3A2022%3A230%3AFIN&qid=1653033742483>.

⁽⁵⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Tegevuskava Vene energia impordi lõpetamiseks“, COM(2025) 440 final/2, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52025DC0440&qid=1764076902876>.

järkjärgulist lõpetamist ja võimalike energiasõltuvuste jälgimise parandamist,⁽⁶⁾ toodi esile energiasäästu, energiatõhususe ja hoonefondi renoveerimise olulisus, et saavutada ELi energiapõhise arengu eesmärgid ning kõigile pakkuda taskukohast ja kestlikku energiat. Üle poole Euroopa gaasitarbimisest kasutatakse hoonete jaoks, mis näitab hoonesektori olulisust Euroopa energiapõhise arengu ja sõltumatuse.

- (5) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2023/1791,⁽⁷⁾ mis käsitleb energiatõhusust (edaspidi „energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versioon“), on esitatud ELi siduv eesmärk vähendada 2030. aastaks primaarenergia tarbimist ja lõppenergia tarbimist 11,7 %. See suurendab märkimisväärselt 2030. aastaks seatud energiatõhususeesmärkide ulatust, sealhulgas energiatõhususmeetmete rahastamist ning toetust inimeste võimestamiseks ja abistamiseks energiasüsteemi ümberkujundamisel.
- (6) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2024/1275⁽⁸⁾ hoonete energiatõhususe kohta (edaspidi „hoonete energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versioon“) on esitatud mitmesugused meetmed, mis aitavad struktuurselt suurendada hoonete energiatõhusust, ning sellega ergutatakse liikmesriike kasutusele võtma kättesaadavate ja läbipaistvate nõustamis- ja abivahendite (näiteks ühtsed kontaktpunktid) terviklikku tugiraamistikku.
- (7) Tervikrekonstrueerimist,⁽⁹⁾ eelkõige kui see hõlmab hoonete soojustuse põhjalikku parandamist, ei ole piisavalt kasutusele võetud, kuigi see on liidu energia- ja kliimaeesmärkide saavutamiseks olulise tähtsusega.
- (8) Praegune riiklik poliitika tegeleb nõudluspoolega, kasutades eelkõige regulatiivseid nõudeid, teadlikkuse suurendamise kampaaniaid, riiklikke toetusi, maksusoodustusi ja soodustingimustel rahastamist, ning kuigi need meetmed on toetanud energiatõhususe esmast suurendamist, on nüüd ilmnunud, et vajalikul määral keskmises mahus renoveerimise ja tervikrekonstrueerimise edendamiseks neist ei piisa.
- (9) Energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versiooni ((EL) 2023/1791) artiklis 30 ja hoonete energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versiooni ((EL) 2024/1275) artiklis 17 tõdetakse vajadust anda piisavat rahalist ja tehnilist tuge energiatõhususe parandamise meetmete ja energiatõhusaks renoveerimise investeeringute stimuleerimiseks, et saavutada 2030. aasta energiatõhususeesmärgid ja hoonete energiatõhusaks renoveerimise eesmärgid ning saavutada 2050. aastaks kliimanetraalsus. Samuti on hoonete energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versiooni ((EL) 2024/1275) artiklis 17 täpsustatud, et rahalised stiimulid peaksid esmajärjekorras olema suunatud vähekaitsitud leibkondadele, energiaostuvõimetutele inimestele ja sotsiaaleluruumides elavatele inimestele. Peale selle on hoonete energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versiooni ((EL) 2024/1275) artikliga 9 ette nähtud toetada energiatõhususe miinimumstandardite järgimist tehnilise abi ja integreeritud rahastamiskavade kaudu, millega stimuleeritakse tervikrekonstrueerimist ja etapiviisilist tervikrekonstrueerimist ning võetakse meetmeid mittemajanduslike takistuste kõrvaldamiseks.
- (10) Nõukogu soovitus (õiglase kliimanetraalsuse ülemineku tagamise kohta)⁽¹⁰⁾ artiklis 7 ergutatakse liikmesriike andma avaliku ja erasektori rahalist toetust, pakkuma stiimuleid erainvesteeringuteks taastuvatesse energiaallikatesse ja energiatõhususse ning täiendama seda tarbijate nõustamisega, et nad saaksid paremini juhtida oma energiasõltuvust ja teha energia säästmise kohta teadlikke otsuseid.

⁽⁶⁾ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse Venemaa maagaasi impordi järkjärgulist lõpetamist ja võimalike energiasõltuvuste jälgimise parandamist ning millega muudetakse määrust (EL) 2017/1938, COM(2025)828 final, 2025/0180(COD), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52025PC0828&qid=1750669110360>.

⁽⁷⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. septembri 2023. aasta direktiiv (EL) 2023/1791, mis käsitleb energiatõhusust ja millega muudetakse määrust (EL) 2023/955 (ELT L 231, 20.9.2023, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2023/1791/oj>).

⁽⁸⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. aprilli 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1275 hoonete energiatõhususe kohta (ELT L, 2024/1275, 8.5.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1275/oj>).

⁽⁹⁾ Hoonete energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versiooni artikli 2 punkti 20 kohaselt tähendab „tervikrekonstrueerimine“ renoveerimist, mis on kooskõlas energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttega, mis keskendub olulistele hoone komponentidele ja millega muudetakse hoone või hoone osa: a) enne 1. jaanuari 2030 liginullenergiahooneks; b) alates 1. jaanuarist 2030 heitevabaks hooneks. Lisaks on hoonete energiatõhususe direktiivi artikli 17 lõikes 16 sätestatud, et [l]iikmesriigid soodustavad tervikrekonstrueerimist ja etapiviisilist tervikrekonstrueerimist suurema rahalise, eelarve-, haldus- ja tehnilise toega. Kui hoone muutmine heitevabaks hooneks ei ole tehniliselt ja majanduslikult teostatav, käsitletakse käesoleva lõike kohaldamisel tervikrekonstrueerimisena sellist renoveerimist, mille tulemusel väheneb primaarenergia kasutamine vähemalt 60 %.

⁽¹⁰⁾ Nõukogu 16. juuni 2022. aasta soovitus õiglase kliimanetraalsuse ülemineku tagamise kohta (ELT C 243, 27.6.2022, lk 35, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=oj:JOC_2022_243_R_0004).

- (11) Nende eesmärkide saavutamiseks on oluline veelgi enam kaasata erakapitalil põhinevaid investeeringuid ja kaotada investeerimispuudujääk. Selleks et stimuleerida turunõudlust energiatõhususe ja hoonete renoveerimise järele, on väga oluline tuua energiatõhususe valdkonda rohkem ettevõtjaid ja investoreid.
- (12) Vähene nõudlus energiatõhusaks renoveerimise ja energiatõhususe suurendamise, eelkõige keskmise ulatusega renoveerimise ja tervikrekonstrueerimise järele on suureks takistuseks ELi puhta energia ja energiatõhususe eesmärkide saavutamisel.
- (13) Seepärast on energiatõhususe ja energiatõhusaks renoveerimise investeeringute nõudluse elavdamiseks ja koondamiseks väga oluline luua ühtsed kontaktpunktid, mis kogu renoveerimisprotsessi jooksul pakuvad kodanikele teavet ja konkreetset abi.
- (14) Leibkondade, eelkõige väikese sissetulekuga ja vähekaitsitud leibkondade renoveerimissuutlikkus on suurel määral piiratud. Sellised takistused on näiteks omaniku ja üürniku või kaasomanike vastuolus olevad prioriteedid, keerukad otsustusprotsessid, aja, teadmiste ja rahaliste vahendite vähesus ning kohandatud nõustamise ja rahastamisvahendite kättesaadavuse raskused.
- (15) Üürnikud loobuvad renoveerimisest sageli huvide lahknemise tõttu: üürileandjad vastutavad energiatõhususe suurendamise eest, kuid nende soov investeerida on väike, sest väiksematest energiaarvetest ja parematest elamistingimustest saavad tavaliselt kasu üürnikud, mitte üürileandjad. Ka ebakindlus seoses pikaajaliste üürilepingutega vähendab üürileandjate soovi teha kulukaid parandusi. Usalduse parandamine ja teabe asümmeetria ületamine selge teabevahetuse, sõltumatute nõustamisteenuste, usaldusväärsete töövõtjate, energiakogukondade ja muude algatustega, mida juhivad kodanikud, võib aidata üürnike ja üürileandjate huve ühitada.
- (16) Energiatõhusaks renoveerimise projektide paljudele eelistele võivad vastu töötada kvaliteedivead (näiteks halva kvaliteediga materjalid, vale paigaldamine) ja puudulik koordineerimine töödega seotud sektorite vahel või renoveerimisetaappide järjestuses, mille tulemusena on tarbimine või kulud tegelikkuses suuremad või siis renoveerimistöode tulemus vähem püsiv, kui eeldati.
- (17) Ühtseid kontaktpunkte peetakse oluliseks vahendiks, mis võimaldab kõrvaldada eespool nimetatud takistusi hoonete energiatõhusaks renoveerimiselt ja muuta renoveerimine üldiselt lihtsamaks. Need lihtsustavad kohalikul tasandil juurdepääsu oskusteabele, nõustamisele ja renoveerimisettevõtetele ning rahastamisele. Mitmes liikmesriigis on ühtsed kontaktpunktid juba edukalt loodud ning jõuavad pärast hoonete energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versiooni ((EL) 2024/1275) artikli 18 ja energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versiooni ((EL) 2023/1791) artikli 22 rakendamist laiemas sihtrühmani.
- (18) Ühtsete kontaktpunktide võrgustike laialdane levik riigi ja kohalikul tasandil aitab seega lihtsustada ELi poliitika-meetmete rakendamist ja tagada nende tulemuslikkuse ning piisava toetuse üksikisikutele ja ettevõtjatele.
- (19) Ühtsetel kontaktpunktidel võib oluline roll olla ka energiatõhususe toetamisel kodumajapidamistes, ettevõtetes ja teenindussektoris, eelkõige väikestes ja mikroettevõtetes, ning seega aitavad ühtsed kontaktpunktid vähendada energiakulusid ja suurendada ELi ettevõtete konkurentsivõimet ning ühtlasi toetavad ELi energia- ja kliimaeesmärkide täitmist.
- (20) Samuti kui koduomanikel, ei ole väikestel ja mikroettevõtjatel sageli tehnilist suutlikkust ja finantsteadmisi, et kavandada ja rakendada energiatõhususe parandamise meetmeid. Nad võivad olemasolevate riiklike stiimulite ja erasektori rahastamispakkumiste kasutamiseks vajada abi. Kokkuvõttes aitaks kohandatud nõustamine ja toetus neil koguda teadmisi, suurendada teadlikkust ning teha tehnilisi, rahalisi ja haldusotsuseid, mida on vaja energiatõhususe suurendamise projektide kavandamiseks ja rakendamiseks.

- (21) Peale tehnilise, haldus- ja finantsnõustamise võivad ühtsed kontaktpunktid energiatõhususe ja hoonete renoveerimise valdkonnas täita veel mitmesuguseid ülesandeid. Samuti võivad need anda lõpptarbijatele ja -kasutajatele teavet ja kontaktandmeid spetsiaalsete kontaktpunktide kohta, mis aitavad neil aru saada oma õigustest, asjakohastest õigusaktidest ja vaidluste lahendamise mehhanismidest. Ühtsed kontaktpunktid võivad pakkuda sihtotstarbelisi teenuseid vähekaitsitud leibkondadele, energiaostuvõimetutele inimestele ja väikese sissetulekuga leibkondades elavatele inimestele ⁽¹¹⁾.
- (22) 2024. aastal peetud energiatõhususteemalisel Euroopa kodanike paneelarutelul esitati komisjonile soovitus, milles rõhutati ühtsete kontaktpunktide ja nõustamisteenuste kesket rolli energiatõhususe suurendamisel ⁽¹²⁾.
- (23) Energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versiooni ((EL) 2023/1791) artikli 22 lõike 4 kohaselt peavad liikmesriigid looma ühtsed kontaktpunktid või samalaadsed mehhanismid, et pakkuda lõpptarbijatele ja lõppkasutajatele (eelkõige kodumajapidamistele ja väiketarbijatele, kes ei ole kodutarbijad, sealhulgas väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele ning mikroettevõtjatele) energiatõhususealast tehnilist, haldus- ja finantsnõustamist ja -abi. Energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versiooni ((EL) 2023/1791) artikli 22 lõike 6 kohaselt peab komisjon andma liikmesriikidele suunised nende ühtsete kontaktpunktide arendamiseks, et luua kogu liidus ühtne lähenemisviis. Selles sättes nimetatud suuniste eesmärk on soodustada koostööd avaliku sektori asutuste, energiaasutuste ja kogukonna juhitud algatuste vahel.
- (24) Käesoleva soovitusel lisas esitatud üksikasjalikes suunistes tutvustatakse kogu ELis olemas olevate ühtsete kontaktpunktide teenuseid, mudeleid, juhtimisstruktuure ja kogemusi, et kõikjal liidus edendada parimaid edukaid tavasid ja ühiseid lähenemisviise. Üksikasjalikes suunistes ja käesolevas soovitusel on tähelepanu juhitud põhiülesandele juurutada ühtsete kontaktpunktide teenuseid kohalikus ja kultuurilises kontekstis ning kasutada maksimaalselt ära koostööd riigi, piirkonna ja kohaliku tasandi avaliku sektori asutuste ja energiaasutustega.
- (25) Üksikasjalikes suunistes tuuakse esile ka energiakogukonna või kodanike juhivate ja ettevõtlusalgatuste kasulikkust, millel võib riigi juhivate algatuste täiendusena olla suur mõju.
- (26) Hoonete energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versiooni ((EL) 2024/1275) artikli 18 lõike 1 kohaselt peavad liikmesriigid tagama tehnilise abi keskuste loomise ja käitamise, sealhulgas hoonete energiatõhususe ühtsete kontaktpunktide kaudu, mis on suunatud kõigile hoonete renoveerimisega seotud osalistele, muu hulgas koduomanikele ning haldus-, finants- ja majandustegevuses osalejatele, nagu VKEdele, sealhulgas mikroettevõtjatele. Seda tuleks teha koostöös pädevate asutustega ja asjakohasel juhul erasektori sidusrühmadega.
- (27) Kavandatud ja rakendatud poliitikasuundade ja meetmete ülevaate raames peavad liikmesriigid oma riiklikes hoonete renoveerimise kavades esitama andmed ühtsete kontaktpunktide või samalaadsete mehhanismide loomise kohta tehnilise, haldus- ja finantsnõustamise ja -abi pakumiseks vastavalt hoonete energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versiooni ((EL) 2024/1275) artiklile 18.
- (28) Hoonete energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versioonis ((EL) 2024/1275) esitatud muude vahendite eesmärk on muuta renoveerimine lihtsamaks ja tagada, et hoonete omanikud saavad kõige kulutõhusamate lahenduste kohta usaldatavat teavet, mida on kohandatud tema hoone eripärale ja vajaduste järgi. Hoonete energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versiooni ((EL) 2024/1275) artikli 12 kohaselt peavad liikmesriigid 2026. aastaks kehtestama hoone renoveerimispassi riikliku vormi, et suunata hooneomanikke etapiviisilise rekonstrueerimise käigus seadma eesmärgiks heitevaba hoone. Hoonete energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versiooni ((EL) 2024/1275) artikli 19 kohaselt peavad energiamärgised sisaldama soovitusi hoone energiatõhususe kulutõhusaks suurendamiseks. Samuti on artiklis 19 ette nähtud, et väga madala energiamärgiseklassiga hoonete omanikud tuleb kutsuda ühtsesse kontaktpunkti.

⁽¹¹⁾ Ühtsed kontaktpunktid võivad kuuluda üldiste tarbijainfopunktide alla ja anda teavet tarbijate õiguste, kohaldatava õiguse ja vaidluste lahendamise mehhanismide kohta, mida tarbijad saavad vaidluste korral kasutada, ning anda nõu kestlike kütmisvõimaluste ja taastuvenergia kättesaadavuse kohta või energiakogukonna loomise kohta. Lisaks energiatõhususe suurendamise küsimustele toetatakse ka maagaasi tarbijaid, selgitades muu hulgas, kuidas gaasi kasutamine järk-järgult lõpetada.

⁽¹²⁾ Lõplikud soovitusel, Euroopa kodanike energiatõhususe teemaline paneelarutelu, https://citizens.ec.europa.eu/european-citizens-panels/energy-efficiency-panel_et.

- (29) Energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versiooni ((EL) 2023/1791) artikli 30 lõike 2 kohaselt peab komisjon aitama liikmesriikidel riigi, piirkonna või kohalikul tasandil luua projektarenduste abirahastuid või juba olemasolevaid tugevdada, et suurendada investeeringuid energiatõhususse. Sel eesmärgil peaks komisjon muu hulgas aitama luua ühtseid kontaktpunkte, et programmi LIFE puhtale energiale ülemineku allprogrammi ja Euroopa kohaliku energiaabi fondi (ELENA) raames toetada energiatõhususe meetmeid ja energiatõhusaks renoveerimist, või muid kättesaadavaid tehnilise abi keskusi/algatusi,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA SOOVITUSE:

1. Rakendades käesolevat soovitusi luua ühtsed kontaktpunktid energiatõhususe ja hoonete energiatõhususe jaoks, peaksid liikmesriigid järgima käesoleva soovitusel lisas esitatud praktilisi suuniseid.

Brüssel, 10. märts 2026

Komisjoni nimel
komisjoni liige
Dan JØRGENSEN

LISA

Praktilised suunised energiatõhususe ja hoonete energiatõhususe ühtsete kontaktpunktide teenuste kohta**1. Sissejuhatus: õiguslik ja poliitiline taust**

Ühtsete kontaktpunktide (OSS) teenused on oluline vahend, millega stimuleeritakse nõudlust ja koondatakse hoonete energiatõhusaks renoveerimise investeerimisprojekte. Ühtsetel kontaktpunktidel on oluline roll hoonete energiatõhusaks renoveerimise ja energiatõhususe parandamise meetmete praktilise kasutuselevõtu lihtsustamisel, koduomanike abistamisel kogu renoveerimisprotsessi jooksul, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate ning mikroettevõtjate toetamisel energiatõhususe parandamise meetmete ja lahenduste kasutuselevõtul ning teadlikkuse parandamisel energiatõhususe suurendamise eeliste kohta.

Ühtse kontaktpunkti ülesehitus ja pakutavad teenused võivad suuresti erineda ning neid tuleks riigi ja kohalikke olusid ning ametiasutuste vajadusi arvestades kohandada. Kõige kasulikumad on ühtsed kontaktpunktid siis, kui need ühendavad mitut teenust ja seal pakutakse rohkem kui vaid üldist nõustamist, kui seal on kombineeritud füüsilised ja veebipõhised teenused ning kui nende juhtimine ja rahaline kestlikkus on algusest peale selgelt läbi mõeldud ja need on lõimitud kindlasse juhtimisraamistikku. Hästi kavandatud ning toetavasse üldisesse riiklikku hoonete energiatõhususe ja energiatõhusaks renoveerimise raamistikku lõimitud ühtne kontaktpunkt võib kujutada endast peamist vahendit hoonete renoveerimise määra märkimisväärsel suurendamisel ning energiatõhususse tehtavate investeeringute koondamisel ja kaasamisel, ning ühtlasi osutatakse seal elanikkonnale üldist avalikku huvi pakkuvaid teenuseid.

Sellest lähtudes on Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2023/1791⁽¹⁾ (mis käsitleb energiatõhusust (edaspidi „energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versioon“)) artikli 22 lõikega 6 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2024/1275⁽²⁾ (hoonete energiatõhususe kohta (edaspidi „hoonete energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versioon“)) artikli 18 lõikega 1 ette nähtud, et komisjon peab esitama suunised hoonete energiatõhususe tagamise ühtsete kontaktpunktide loomise kohta. Käesolevate suunistega täidetaksegi see nõue.

Pidades silmas erasektori elamufondi olulisust liidu 2030. ja 2050. aasta kliima- ning energiaeesmärkide saavutamisel, keskendutakse käesolevates suunistes peamiselt sellele segmendile. Kuid sarnast lähenemisviisi saab kasutada ka avaliku sektori asutuste või väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate ja mikroettevõtjate vajadusteks.

Käesolevad suunised täiendavad komisjoni soovitus (EL) 2024/2481,⁽³⁾ eriti selle lisa punkti 5.3 „Ühtne kontaktpunkt (OSS) tehniliseks, haldus- ja finantsnõustamiseks energiatõhususe valdkonnas – artikli 22 lõiked 4, 5 ja 6“. Täpsemalt keskendutakse kõnealuse soovitus juhistes energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versiooni artikli 22 ülevõtmisele, kuid käesolevate suuniste eesmärk on esitada ettepanekuid nende põhiküsimuste lahendamiseks, millega rakendusasutused võivad ühtse kontaktpunkti loomise ja käitamise käigus kokku puutuda.

Käesolevad suunised täiendavad ka komisjoni teatise⁽⁴⁾ (milles antakse juhiseid hoonete energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versiooni kohta („Rahalised soodustused, oskused ja turutõkked“ (artikkel 17) ning „Hoonete energiatõhususe ühtsed kontaktpunktid“ (artikkel 18))) II lisa 5. jaotist, keskendudes kriteeriumidele ja nõuetele, mis tagavad tehnilise abi ja ühtsete kontaktpunktide tulemusliku kasutuselevõtu liikmesriikide kogu territooriumil.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. septembri 2023. aasta direktiiv (EL) 2023/1791, mis käsitleb energiatõhusust ja millega muudetakse määrust (EL) 2023/955 (ELT L 231, 20.9.2023, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2023/1791/oj>).

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. aprilli 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1275 hoonete energiatõhususe kohta (ELT L, 2024/1275, 8.5.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1275/oj>).

⁽³⁾ Komisjoni 13. septembri 2024. aasta soovitus (EL) 2024/2481, milles esitatakse suunised Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2023/1791 artiklite 21, 22 ja 24 tõlgendamiseks seoses tarbijaid käsitlevate sätetega (ELT L, 2024/2481, 23.9.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reco/2024/2481/oj>).

⁽⁴⁾ Komisjoni teatise (milles esitatakse suunised hoonete energiatõhususe direktiivi (EL) 2024/1275 uuesti sõnastatud versiooni uute või oluliselt muudetud sätete kohta (ELT C, C/2025/6438, 18.12.2025, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2025/6438/oj>)) II lisa „Rahalised soodustused, oskused ja turutõkked (artikkel 17) ning ühtsed kontaktpunktid (artikkel 18)“ punkt 5 („Ühtsed kontaktpunktid (artikkel 18 ja artikli 19 lõige 3)“).

Käesolevate suuniste väljatöötamisel on tuginetud Euroopa Komisjoni pikaajalistele kogemustele ja teadmistele, mis on saadud ELi programmi rakendamise toetuse kasutamisel ühtsete kontaktpunktide ja muude hoonete energiatõhusaks renoveerimisega seotud meetmete jaoks ning nende tulemuste koondamisel, eelkõige programmi „Horisont 2020“ kohastest energiatõhususe parandamise meetmetest ja programmi LIFE puhtale energiale ülemineku allprogrammist. Käesolevad suunised koosnevad järgmistest punktidest:

- punkt 2, milles on esitatud asjakohased ühtse kontaktpunkti mõisted, põhimõte ja eesmärgid;
- punkt 3, milles on üksikasjalikult kirjeldatud „klienditeekonda“, mitmesuguseid teenuseid ja olemasolevaid ühtse kontaktpunkti mudeleid;
- punkt 4, milles on käsitletud põhielemente, mida tuleb riikliku energiatõhususe tugiraamistiku raames ühtsete kontaktpunktide loomisel arvesse võtta;
- punkt 5, milles on käsitletud liidu rahalist toetust selliste ühtsete kontaktpunktide loomiseks, mis toetavad eluhoonete renoveerimist.

Kogu dokumendis on eraldi kastides toodud näiteid olemasolevate tavade kohta. Dokumendi lõpus on lisa pealkirjaga „Lisamaterjalid“, milles on esitatud täiendavaid viiteid.

2. Kasutatud mõisted ja põhimõtted

Ühtse kontaktpunkti mõistet ei ole määratletud energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versioonis ((EL) 2023/1791) ega hoonete energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versioonis ((EL) 2024/1275). Soovituse (EL) 2024/2481 (punkt 3.2.2) kohaselt on see „virtuaalne või füüsiline koht, kus sidusrühmi toetatakse kõigis energiatõhususega seotud küsimustes ja renoveerimisprojekti rakendamise etappides, alates teemakohasest nõustamisest kuni kogu teabe ja teenusteni, mida nad vajavad ambitsioonika energiatõhusus-/renoveerimisprojekti elluviimiseks“. Ühtsetes kontaktpunktides pakutakse tavaliselt tehnilist, haldus-, õigus- ja finantsnõustamist ning abi energiatõhususe valdkonnas, eelkõige hoonete energiatõhusaks renoveerimisel.

Ühtse kontaktpunkti kontseptsioon hõlmab lihtsustamispõhimõtet, milleks eelkõige vähendatakse vajalike kontaktide ja toiminguetappide arvu. Ühtlasi aitab see tagada koduomanike usaldust renoveerimistöõde tulemuse ja mitmesuguste teenusepakujate (töövõtjad, tarnijad jne) tegevuse vastu.

Ühtne kontaktpunkt võib leibkondadel aidata lihtsamini leida pädevaid spetsialiste ja teistpidi aidata ka spetsialistidel kergemini saada uusi lepinguid.

Ühtsete kontaktpunktide loomise eesmärgid on erinevad ja võivad täielikult või osaliselt hõlmata järgmist:

- **levitada teavet**, keskendudes sõnumite ühtsusele ja neid levitava(te) üksus(t)e usaldusväärsusele;
- **muuta juurdepääs rahalisele toetusele tõhusamaks** (näiteks luues ühtse rahastamisportaali), ühtlustades eesmäärke ja toetuse andmise tingimusi ning optimeerides halduskulusid;
- **selgitada kohustusi ja suurendada usaldust**, mis on vajalik ambitsioonikama renoveerimise korral;
- **ühendada oskused**, koondades erialaspetsialistide oskusi ja toetades uute oskuste arendamist;
- **stimuleerida väikesemahulisi investeeringuid ja koondada need**, et saavutada vajalik maht, mis võiks olla põhjendus, miks rahastamiseks välja töötada sihtotstarbelisi lahendusi, sealhulgas rahastamisvahendeid ja sihtotstarbelisi partnerlusi finantseerimisasutustega ⁽⁵⁾.

⁽⁵⁾ Komisjoni soovitus, milles käsitletakse erainvesteeringute kaasamist energiatõhususe valdkonda (C(2026)1526).

3. Mitmesugused üksteist täiendavad teenused

3.1. Kõigile sobivat lahendust ei ole

Kuna sihtrühmad ja olukorrad on väga erinevad ning killustunud ehitussektor koosneb peamiselt väike- ja mikroettevõtjatest, on eluhoonete renoveerimine keeruline protsess.

1. Seepärast peaks ühtsete kontaktpunktide peamine eesmärk olema võtta eluhoonete renoveerimise keerukus enda kanda ning vabastada leibkonnad ja muud turuosalised koormusest võimalikult suurel määral. Renoveerimisprotsessi hõlbustamiseks ei nõuta energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versioonis ((EL) 2023/1791) ega hoonete energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versioonis ((EL) 2024/1275), et kõigile üksikisikutele teenuste osutamiseks oleks kasutusel ühtne struktuur. **Ühtse struktuuri asemel tuleks eesmärgiks seada sidusate ja üksteist täiendavate struktuuride ökosüsteemi loomine.**

Koduomanikele vajalike teenuste koondamiseks on mitmesuguseid võimalusi, millest mõned kuuluvad üsna selgelt avaliku sektori pädevusse, teised aga on tugevamini seotud eraturuga. Oluline on teada ka seda, et **direktiivides ei täpsustata, kes peaks teenuseid osutama**, ega ka seda, kas ettevõtjad peaksid olema avalikust või erasektorist. **Samuti ei nähta nende direktiividega ette, et teenused on tasuta**, seega võib teenuseosutaja võtta tasu. Kuid nende direktiivide kohaselt peavad liikmesriigid ette nägema vajalikud finantsmeetmed ja tehnilise abi, pöörates eriti tähelepanu vähekaitsitud leibkondadele. Seepärast peaksid avaliku sektori asutused tagama ühtse kontaktpunkti teenuste kättesaadavuse kõigile, sealhulgas neile, kes seda kõige enam vajavad.

Nagu eespool märgitud, **peaks kogu renoveerimisprotsessi jooksul olema ühtsete kontaktpunktide tähelepanu keskmes usalduse loomine**. Eluhoone renoveerimise teekond võib olla täis väljakutseid ja ebakindlust, mistõttu on paljud koduomanikud põhjaliku renoveerimise kohustuse võtmise suhtes kõhklevad seisukohal, isegi kui vajalik info ja stiimulid on olemas. Selleks et nõudlus ulatusliku rekonstrueerimise järele kasvaks, peavad koduomanikud olema kindlad mitte ainult selles, et saadud nõuanded on usaldusväärsed, vaid ka selles, et organisatsioonid, kellega koostööd tehakse, on valmis vastutust võtma ning probleemide tekkimisel on olemas õiguskaitsevahendid. Oluline on aru saada, et usalduse loomise viisid sõltuvad kultuurilisest taustast ja eri lähenemisviisid võivad üksteisest suuresti erineda. Näiteks võidakse mõnes piirkonnas usaldust seostada eelkõige valitsuse toetuse ja osalusega, teises aga võib suurem tähtsus olla kogukondlikel organisatsioonidel või erasektori turukorraldusel. Seepärast on edu saavutamiseks väga oluline suhelda kohalike sidusrühmadega, mõista piirkonna probleeme ja kohandada strateegiaid kohalike eelistustega. Nüansside mõistmine ja nende arvestamine kasutusele võetavate ühtse kontaktpunkti mudelite väljatöötamisel aitab tagada, et pakutavad teenused on mõjusad ja koduomanikele meelepärased.

Seepärast on ühtse kontaktpunkti edu tagamiseks oluline siduda see kohalike oludega, sageli linna või piirkonna tasandil, ning luua kohalike ametiasutustega selge ja hästi korraldatud koostöösuhe ⁽⁶⁾.

3.2. „Kliendi renoveerimisteenus“

Selles peatükis kirjeldatakse koduomanike vaatenurka ja käsitletakse üksikasjalikult toetusi, mida neil on hoonete energiatõhusaks renoveerimise projekti puhul võimalik kasutada, ning tüüpilisi probleeme, mis võivad neil ette tulla. Mõistega „klienditeenus“ tähistatakse etappe, mille koduomanikud peavad oma projekti lõpuleviimiseks läbima. Järgmistes punktides on need etapid esitatud järjestikuste sammudena, kuid mõnes etapis võivad sammud korduda ja võidakse koguda tagasisidet.

0. **Algatamine.** Inimesed ei ole valmis iga hetk tegutsema ning hoone renoveerimise sageli keerukat ja aeganõudvat protsessi arvestades tekib vaid harva ja lühikeseks ajaks sobiv hetk midagi alustada. Teave ja turundus võivad küll ajendada lihtsamaid toiminguid ette võtma, kuid tervikrekonstrueerimise algatamiseks neist enamasti ei piisa – sel juhul on oluline roll ka muudel tausta ja motivatsiooniga seotud teguritel. Näiteks on eriti oluline võtta leibkondadega ühendust, kui nad on endale kodu ostmas, sest nad võivad olla valmis enne sissekolimist tegema suuri renoveerimistöid. Leibkondi võib olla motiveeritud töid tegema ka siis, kui nende perekond suureneb, või vastupidi, kui lapsed lahkuvad kodust. Energiatõhusus ei ole ühegi sellise näite

⁽⁶⁾ JRC Publications Repository – The role of one-stop shops in energy renovation – a comparative analysis of OSSs cases in Europe.

puhul peamine ajend, vaid on muudest kaalutlustest ajendatud protsessis pigem teisejärguline tegur. Ka energiamärgis või mõni muu samalaadne vahend (näiteks renoveerimispass või energiaaudit, mis näitab hoone kehta energiatõhusust) võib panna koduomanikke renoveerimisvajaduse üle järele mõtlema. Hoonete energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versiooni ((EL) 2024/1275) artikli 19 kohaselt peavad avaliku sektori asutused kutsuma vähese energiatõhususega hoonete või hooneosade omanikud renoveerimisalaseks nõustamiseks ühtsesse kontaktpunkti ⁽⁷⁾.

1. **Kaasamine.** Selleks et hoida potentsiaalsete uute klientide leidmise kulud väiksed, võib esialgu lihtsalt olla nähtav ja kättesaadav ning pakkuda tuge ainult neile leibkondadele, kes on renoveerimisega juba algust teinud ja ise aktiivselt abi otsivad. Kuid sellise passiivse lähenemise tulemusena võidakse toetada peamiselt neid leibkondi, kes on niigi otsustanud renoveerida ja teeksid seda tõenäoliselt ka ilma välise abita. Seepärast võiks kasutada ennetavamalt lähenemisviisi ja selgitada kiiresti välja leibkonnad, kes on renoveerimistööde tegemiseks soodsas eluetapis. Näiteks võib koostöös jaepankadega välja töötada konkreetse toetuse neile, kes eluhoone ostavad. Sellest veel üks samm edasi on ennetav kaasamisstrateegia, näiteks ajutised teabepunktid linnaosades või ükselt-üksele teavituskampaaniad, mis on küll kulukamad, kuid on osutunud tulemuslikuks ja jäävad ka edaspidi oluliseks.
2. **Lihtsam hindamine ja soovitude edastamine.** Enamik liidus praegu tegutsevatest avalikest ühtsetest kontaktpunktidest pakub nii (sõnumipõhist) teabeteenust kui ka (abisajakeskset) nõustamisteenust, et aidata koduomanikel teha teadlikke valikuid. Ehkki selline nõustamine on üldist laadi, annab see koduomanikele olulist teavet, mille põhjal esialgu otsustada, kas renoveerimisega alustada või mitte, ning võimaldab neil klienditeekonnaval edasi liikuda. Kuid selline rollijaotus kaitseb ühtset kontaktpunkti tööde käigus tekkivate probleemide korral kutsealase vastutuse eest ning jätab vastutuse kõigi otsuste ja nende tagajärgede eest koduomanikule.
3. **Projekti kavandamine.** Kui esmane otsus töid alustada on tehtud, siis tuleb teha täpne analüüs (näiteks kohapealne energiaaudit) ja määrata täpselt kindlaks tööde maht ning konkreetsed nõuded, sealhulgas erinõuded (näiteks kasutatavad meetodid ja materjalid). Tervikrekonstrueerimise korral on üksikasjalik kavandamine väga kasulik ja vajalik. Kuid selle maksumus on enamikule koduomanikest takistuseks, kui seda ei subsideerita. Suuremal osal koduomanikest ei ole spetsiifilisi oskusi, mida selle eriti olulise ja stressirohke projektietapi elluviimiseks on vaja. Vajalikku põhjalikkust silmas pidades tähendavad selles etapis osutatavad teenused paratamatult neid osutava üksuse kutsealase vastutust. Neid teenuseid võidakse osutada täielikult turukonkurentsi tingimustes, sest seda teevad tavaliselt arhitektid või ehitusspetsialistid.
4. **Ettevõtjate valimine.** Enamasti on koduomanike esimene kontaktpunkt hoone energiatõhusaks renoveerimise teekonnaval ehitusettevõtjad ja seadmete paigaldajad. Nende poole pöördumise peamised põhjused on väga erinevad ega ole tingimata seotud energia säästmise sooviga. Kui koduomanik võtab nendega otse ühendust, siis pakuvad ehitusettevõtjad tavaliselt lisaks tööde tegemisele ühe koguhinna eest ka renoveerimislahenduse väljatöötamist. Selle lähenemisviisi eelis on esialgsete kulude vähenemine ja ka võimalik protsesside kiirendamine. Selle etapi muudab keerukaks veel seegi, et ehitussektor on väga killustunud ning ka väga vilunud ehitusettevõtjad ei pruugi olla võimelised nii kompleksseid ja põhjalikke renoveerimislahendusi pakkuma. Ehkki töövõtjate valik on esmatähtis, muudavad pakkumiste tehniline laad ja vajadus teha otsuseid tegelike investeerimiskulude kohta selle etapi koduomanike jaoks eriti pingeliseks. Veelgi keerulisem on olukord juhul, kui tööd ei ole piisavalt täpselt kindlaks määratud või kui koduomanikud ei saa professionaalset abi, mistõttu võivad hiljem tekkida ettenägematud kulud, viivitused või kohtuvaidlused.
5. **Rahastamiskava.** Kuigi rahastamiskava on vaja esitada üsna hilises etapis, alustatakse selle koostamist tavaliselt palju varem ja aegamööda seda täiendatakse, kui tehnilised otsused ja kulud saavad selgemaks. Tehnilisi otsuseid mõjutab ilmselt leibkonna maksevõime ja projekti ülesehitus vaadatakse korduvalt üle, võttes arvesse rahastamisvõimalusi. Selles etapis tehakse kindlaks ka olemasolevad või võimalikud riiklikud toetused ja hinnatakse laenuvajadust, et projekti rahastada.

⁽⁷⁾ Artikli 19 lõikega 13 on ette nähtud, et kui hoonele on välja antud madalama kui C tasemega energiamärgis, siis kutsutakse hoone omanik renoveerimisalaseks nõustamiseks ühtsesse kontaktpunkti järgmistest aegadest varasemal: vahetult pärast hoone energiamärgise aegumist või viis aastat pärast energiamärgise väljaandmist.

6. **Rahastamislahendused.** Rahastamiskavaga seoses on enamiku tervikrekonstrueerimisprojektide eriti oluline etapp välisrahastuse tagamine, sest märkimisväärsed esialgsed kulud ületavad tavaliselt suurel määral leibkondade sääste. Rahastamisallikateks on tavaliselt näiteks tarbimislaenu (mis võivad olla subsideeritud), tagatud eluasemelaenu või hüpoteeklaenu (eriti juhul, kui renoveeritakse kodu ostmise projekti raames) ning riigi vahenditest rahastamise meetmed, nagu toetused, maksusoodustused, rahastamisvahendid ja subsideeritud laenu.
7. **Renoveerimistööd.** Renoveerimistöid teeb üks ehitusettevõtte või sagedamini mitu ettevõtet. Mitu ettevõtet töötavad sageli eraldi ja koordineerimata, mistõttu nende tööde eelplaneerimine ja tegevuse ratsionaliseerimine võib osutuda keerukaks.
8. **Objekti järelevalve ja töö vastuvõtmine.** Töövõtjate tehtava töö nõuetelevastavuse tagamiseks on eriti oluline, et objektile tehtavat tööd koordineeritaks tulemuslikult ja selle üle tehtaks järelevalvet. Põhjalike projektide puhul on eri töövõtjate töö järelevalve tõeline väljakutse, milleks enamik inimesi ei ole valmis. Kuigi tööde järelevalve on enamasti arhitektide ülesanne, otsustavad paljud koduomanikud projektide järelevalve siiski enda kanda võtta. Selline lähenemine võib põhjustada suuri ehitusprobleeme (näiteks niiskuskahjustusi külmasildade tõttu või siseõhu halba kvaliteeti) ja tuua kaasa ka rahalisi tagajärgi, kui toetuse tingimusi ei täideta.
9. **Kvaliteedi tagamine, tagatised ja järelevalve.** Võttes arvesse hoonete energiatõhusaks renoveerimise ulatuslike töödega seotud takistusi ja ebakindlust, on kvaliteedi tagamine, tagatised ja järelevalve endiselt teenused, mida ühtsed kontaktpunktid pakuvad liiga harva. Hoonete energiatõhusaks renoveerimise praegust turuküpsust silmas pidades on eriti oluline, et renoveerimise kvaliteet oleks järjekindlalt tagatud. Tehtud tööde kvaliteedi garantii (st kasutatud materjalide ja meetodite garantii ehk nn sisemine energiatõhusustagatis) koos selge kohustusega kõrvaldada kõik puudused, mis põhjustavad oodatust väiksemat energiatõhusust, võiks ambitsioonikamate renoveerimisprojektide elluviimist märgatavalt stimuleerida. Eraomandis eluhoonete sektoris tuleks kvaliteedi mõistet isegi laiendada, et see hõlmaks osutatavate teenuste kvaliteeti alates esmasest kontaktist kuni müüjijärgsete teenusteni. See võiks hõlmata töödejärgset järelevalvet, koduomanikele nõu ja soovitude andmist paigaldatud seadmete õige kasutamise kohta ning juhiseid eeldatava energiakulude kokkuhoiu saavutamiseks.

Ühtsete kontaktpunktide loomisel ei alustata kunagi nullist. Kogu kirjeldatud klienditeekonna vältel pakuvad paljud spetsialistid (sealhulgas ehitusettevõtjad ja seadmete paigaldajad, energiaaudiitorid, arhitektid, maaklerid, kommunaaletevõtjad, jaepangad ja energiaasutused) hooneomanikele juba renoveerimisega seotud teenuseid. Tervikrekonstrueerimise vähesust ei põhjusta osaliste nappus, vaid hoopis nende **tegevuse koordineerimatus ja erinevad huvid, mis takistavad terviklikku lähenemist hooneomanike vajadustele.**

Ühtse kontaktpunkti lähenemisviisi eesmärk ei ole seega tingimata kaasata uusi osalisi, vaid pigem luua ja tugevdada seoseid killustatud turupakkumiste vahel, et kiiremini kujundada praegused tavad ümber tervikrekonstrueerimise suunas liikumiseks.

3.3. Nõustamismudel: keskendumine teabe edastamisele

Ühtse kontaktpunkti esimest mudelit võib nimetada nõustamismudeliks. See lähenemisviis keskendub klienditeekonna alguse toimingutele eesmärgiga olla ligipääsetav ning kõnetada laia sihtrühma, pakkudes laiapõhjalist juhendamist ja kulutamata suuri ressursse. Teabe laialdase levitamisega püütakse kujundada ka uusi ühiskondlikke norme ja stimuleerida kultuuriliselt üleminekut energiatõhususele.

Teenused hõlmavad enamasti esmast kodu energiatõhususe hindamist ning üldist nõustamist, kuidas energiatõhusust suurendada, kuid konkreetsete projektide üksikasjadesse ei süveneta. Esitatavad soovitusel on küll üldised, kuid praktilised ja rakendatavad. Kuigi vastutus projektiga seotud otsuste ja töövõtjate valimise eest jääb täielikult koduomanikele, võidakse pakkuda abi erialase ettevalmistusega töövõtjate leidmisel. Teenused hõlmavad tihti ka kavandatavale investeeringule vastavat finantsnõustamist, sealhulgas teavet olemasolevate toetuste ja nende saamise võimaluste kohta.

Nõustamismudeli võimalused on siiski mõneti piiratud. Puudu jääb konkreetsusest, sest ei pakuta üksikasjalikke projektiplaanide ega töövõtjate tegevuse koordineerimist, kuigi see võib keerukate renoveerimiste puhul olla koduomanikele väga oluline. Selles mudelis ei eeldata tavaliselt kutsealast vastutust renoveerimistulemuste eest, mistõttu pakutakse koduomanikele vähem tagatist. See ei pruugi vastata kõigi koduomanike vajadustele, eriti kui tegemist on põhjaliku projekti juhtimise vajadusega. Rahastamise puhul tegeldakse pigem investeeeringuga kui konkreetse investori profiiliga eelkõige seetõttu, et finantsnõustamine on reguleeritud kutseala. Need kitsendused vähendavad teenuste atraktiivsust koduomanike silmis, sest enamasti on kõige keerulisemad etapid just hoonete energiatõhusaks renoveerimise projekti koostamine ja ehitusettevõtja valimine.

Näide: HAUSKUNFT (Austria)

Programmi „Horisont 2020“ toel avas Viini linn 2020. aasta lõpus oma ühtse kontaktpunkti, et kiirendada eraomandis eluhoonete renoveerimist.

See tegutseb nime HAUSKUNFT all ning saab linnalt tegevustoetust ja rahalist toetust. Eramajade ja korterelamute omanikele pakutakse telefoni teel ning virtuaalsel või füüsilistel kohtumistel tasuta konsultatsioone ning aidatakse neil renoveerimisprojekti kavandada. Teenus laieneb arhitektidele, planeerijatele ja kinnisvarahalduritele, kes vajavad nõustamist.

HAUSKUNFT keskendub eelkõige renoveerimisteenuse esimestele etappidele, andes juhiseid kvaliteetsete kontseptsioonide väljatöötamiseks. Kuigi ühtne kontaktpunkt on uurinud ja kontrollinud rahastamise ja koduomanike suurema toetamisega seotud lisateenuseid, ei ole neid veel tema standardpakkumiste hulka lisatud.

Nende teenuste täiendamiseks peab renoveerimispartnerite kvaliteediplatvorm (*Qualitätsplattform Sanierungspartner*) hoonete kvaliteetse renoveerimisega tegelevate kontrollitud planeerijate, ehitusspetsialistide ja ehitusettevõtjate registrit. HAUSKUNFTiga koostöös toimiv platvorm ühendab kinnisvaraomanikke ja erialase ettevalmistusega renoveerimisspetsialiste.

Vt <https://www.hauskunft-wien.at/>.

Paljud liidus tegutsevad ühtsed kontaktpunktid näivad piirduvat sellise nõustamismudeliga, mis võib tuleneda konkurentsi- ja riigibireeglite võimalikust väärtõlgendamisest. Sellise piirava lähenemisviisi tulemusena väldivad avaliku sektori rahastusega ühtsed kontaktpunktid sageli toiminguid, mida nad peavad turutegevuseks (nagu tehnilised kirjeldused, töövõtjate valimine ja ehitustööde järelevalve), ehkki reeglite järgi on selline turutegevus lubatud. Avaliku sektori asutused võivad eramajandusturgudel osaleda, tingimusel et nad ei riku teatavaid aluslepingutega ettenähtud nõudeid. Tegelikult lähtuvad riigiabi eeskirjad mitte ettevõtja tüübist, vaid pigem osutatavate teenuste laadist ja konkreetsetest tingimustest, mille alusel neid teenuseid osutatakse. Peale selle ei kehtestata energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versiooniga ((EL) 2023/1791) ega hoonete energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versiooniga ((EL) 2024/1275) piiranguid sellele, kuidas ühtse kontaktpunkti teenused peaksid olema struktureeritud või mis tüüpi organisatsioonid peaksid neid osutama, kuid nad peavad andma sõltumatut nõu (hoonete energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versiooni ((EL) 2024/1275) artikli 18 lõige 3). Selline õigusraamistik võimaldab avaliku sektori ja riigi poolt rahastatavatel asutustel pakkuda aktiivset toetust nii kavandamis- kui ka rakendamisetapis, nagu on kirjeldatud punktides 3.4 ja 3.5.

3.4. Toetamismudel: keskendumine leibkondade abistamisele

Eelmise mudeli piiratud tingimusi saavad ühtsed kontaktpunktid ületada ennetavamalt tegutsedes, nii et **koduomanikke toetatakse nende hoonete energiatõhusaks renoveerimise projektide praktilisel elluviimisel**. Selle lähenemisviisi puhul hõlmavad osutatavad teenused tavaliselt järgmist:

- kohapeal põhjalike energiaauditite tegemine konkreetse olukorra hindamiseks ja säästmisvõimaluste väljaselgitamiseks;
- vajalike tööde üksikasjalik kindlaksmääramine koos konkreetsete nõuetega (näiteks külmasildade kohta) ja kontrollimine, et tehnilised kirjeldused vastavad toetuse tingimustele (näiteks ettenähtud soojapidavustasemed, ehitajate kvalifikatsioon);
- koduomanike abistamine töövõtjate valikul ja vajaduse korral hinnaläbirääkimistel;
- objekti järelevalve ja kvaliteedi tagamise protsesside täitmise tagamine.

Seda mudelit võib tõlgendada kui suuremaid arhitekti volitusi, mille alla kuulub peaaegu kogu klienditeekond. See tähendab selgelt turutegevuses osalemist ja pakutava toe eest kutsealase vastutuse kandmist ning seega olulist kvalitatiivset hüpet ja **toetamismudeli otsustavat erinevust nõustamismudeliga võrreldes**. Ülemineku ühelt mudelilt teisele saab muu hulgas kindlaks määrata sellega, et osutatud teenuste eest tasutakse, ühtse kontaktpunkti ja koduomaniku vahel sõlmitakse teenusleping või auditi läbiviimiseks tehakse füüsiline kontrollkäik.

Näide: OpenGela (Hispaania)

OpenGela on Baskimaal (Hispaanias) pakutav ühtse kontaktpunkti teenus, mida Baskimaa valitsus toetab linnade taaselustamise edendamiseks. Teenus põhineb piirkondlikel kontoritel, kuhu on koondatud kõik korterelamute integreeritud renoveerimisega seotud toimingud ja haldusülesanded alates haldusdokumentide vormistamisest kuni energiateenuste pakkujatega suhtlemise ja rahalise toetuse pakkumiseni. Naabruskondlikule renoveerimisele keskendumine võimaldab kogukonda laialdaselt kaasata ning aitab suurendada usaldust ja motiveerida kohalikke elanikke ning toetab mitte ainult energiatõhusaks renoveerimist, vaid parandab ka elukvaliteeti (näiteks ligipääsetavust, tuleohutust ja kestlikku arengut).

ELi programmi „Horisont 2020“ (HIROS4All) rahastatav ühtne kontaktpunkt alustas katseprojektina tegevust kahes haavatavas linnaosas – Otxarkoaga (Bilbao) ja Txonta (Eibar) – ning selle abiga on õnnestunud renoveerida 460 eluaset. See lähenemisviis on praeguseks kasutusele võetud veel üheksas Baskimaa piirkondlikus kontoris, et pakkuda renoveerimisteenuseid 4 800 elanikule, ja Torre Urizaris on algatatud uus juhtprojekt. ELi programmi LIFE puhtale energiale ülemineku programmi (BIRTUOSS) toel katsetatakse ühtse kontaktpunkti täiustatud mudelit, mis täiendab renoveerimise planeerimist hoonete renoveerimisspasse kasutamise alusel. Projekt peaks kaasa tooma 120 miljoni euro väärtuses investeeringuid, sealhulgas 40 miljonit eurot, et hooned energiatõhusaks renoveerida.

Vt <https://opengela.eus/en>.

Selles mudelis **seatakse esiplaanile mitte neutraalsus, vaid sõltumatus**: koduomanikele peab olema selge, et ühtne kontaktpunkt tegutseb nende parimates huvides ega esinda kolmanda isiku huve. See sõltumatus on tihedalt seotud ühtse kontaktpunkti lepinguliste suhete ja tasustamisallikatega, mida on selgitatud punktis 3.5. Oluline on märkida, et toetamismudel hõlmab ainult tööde järelevalvet, mitte ehitustööde tegemist, mis tuleb endiselt ehitusspetsialistidelt tellida. Peale selle on see lähenemisviis palju töömahukam kui nõustamismudel ja kestlikkuse tagamiseks vajatakse enamasti riigi toetust.

3.5. Rakendamismudel: teenuste osutamine ja ehitustööd

Ühtse kontaktpunkti kolmanda mudeli puhul, mida võib nimetada rakendamismudeliks, tegeleb ühtne kontaktpunkt mitte üksnes renoveerimistööde kavandamisega, vaid ka nende tegemisega. Sel juhul võib ühtne kontaktpunkt teha osa tööst ise ja/või palgata ehitusettevõtteid ning nõuda, et koduomanik kasutaks tema valitud lahendust. Ühtne kontaktpunkt võib ehitusettevõtetega teha koostööd mitmel moel (näiteks kasutada neid alltöövõtjana või kaasettevõtjana, ühise või eraldi vastutuse alusel), sealhulgas raamlepingute kaudu.

Ehitustööde lõimimine ühtse kontaktpunkti pakutavatesse teenustesse on veel üks kvalitatiivne hüpe, mis märgib rakendamismudeli otsustavat erinevust toetamismudeliga võrreldes. Sel juhul ei lähtu ühtne kontaktpunkt tegutsemisel enam vaid koduomaniku huvidest, vaid arvestab tööde tegemisel ka enda majanduslike või korralduslike huvidega. See ei tähenda iseenesest, et eelmises etapis antud nõu oleks vähem kasulik, kuid võib tekitada küsimusi nõuannete erapooletuse kohta. Positiivne aspekt on see, et kuna ühtne kontaktpunkt võib ehitustöödest kasu saada, saab ta esialgseid konsultatsioone pakkuda taskukohasemalt. Kui sellist ühtse kontaktpunkti mudelit toetatakse riiklike stiimulitega, peavad avaliku sektori asutused kehtestama reeglid, millega tagatakse, et toetust saavad ühtsed kontaktpunktid lähtuvad energiatõhusaks renoveerimise edendamisel koduomanike parimatest huvidest ja võtavad ühtlasi arvesse ka ühtse kontaktpunkti majanduslikke huve.

3.6. Rahastamislahenduste kombineerimine eelmiste mudelitega

Eespool kirjeldatud mudelite kontekstis ei ole rahastus eraldi element, vaid pigem üks teenus, mis lisandub ühele kolmest eespool kirjeldatud mudelist. Ühtne kontaktpunkt võib koduomanike toetamiseks hoonete energiatõhusaks renoveerimise rahastamisel osutada mitmesuguseid teenuseid, neid vajaduse korral omavahel kombineerides.

Abi riiklike toetuste taotlemisel. Ühtne kontaktpunkt saab lihtsustada eri toetuste kombineerimise protsessi ja tagada projekti vastavuse toetuse tingimustele. Samuti võidakse koduomanikel aidata toetuse taotlusi koostada.

Riiklike toetuste eelmaksed. Kuigi riiklikud toetused muudavad investeringu tasuvamaks, makstakse need enamasti välja pärast tööde valmimist, mis tähendab, et koduomanikud peavad alguses kogu projekti ise rahastama. Ühtne kontaktpunkt võib selle lünga täitmiseks pakkuda lühiajalisi laene, vähendades riske sellega, et tagab juba kavandamisetapis vastavuse toetuse tingimustele. Võimalik on kasutada ka spetsiaalseid nõudeõiguse ülemineku volitusi, mis võimaldavad ühtsel kontaktpunktil osa toetusest saada koduomaniku asemel ja kasutada neid summasid ühtselt kontaktpunktilt eelmaksena saadud lühiajaliste laenude tagasimaksete katteks.

Näide: C-REAL (Belgia)

Programmist „Horisont 2020“ rahastatava projektiga C-REAL on loodud püsiv partnerlus laenuandja ONESTO ja renoveerimisalase nõustamisteenistuse osutaja DUBOLIMBURG vahel, et suurendada hoonete renoveerimise määra ja kvaliteeti Belgias Limburgi provintsis. Algatust on laiendatud Limburgi Energiakoja (Energiehuis Limburg) kaudu, mis koondas ühtsesse kontaktpunkti töövõtjad ja arhitektid.

Projekt andis finantseerimisasutustele hulga väärtuslikke teadmisi. Kinnisvaraostjate jaoks osutus väga oluliseks renoveerimise planeerimise lõimimine ostuprotsessi. Renoveerimisvajaduste, -kulude ja -tööde optimaalse ajastuse algetapis hindamine võimaldab tulemuslikke hinnaläbirääkimisi ja rahastamiskokkuleppeid ning ühtlasi tagab, et energiatõhususe suurendamine ja muud renoveerimistööd tehakse õiges järjestuses. Renoveerimistööde algamisel osutusid (eelkõige olemasolevate hoonete omanike jaoks) oluliseks ka energiamärgised.

Renoveerimisstiimulite sidumine laenutoodetega parandab pankade suutlikkust jälgida energiatõhususe suurenemist. Ühendatuna üksikasjalike renoveerimiskavade ja kuluhinnangutega võimaldab see lähenemisviis parandada riskijuhtimist ja laenuotsuste tegemist ning vähendada kehvade energianäitajatega kinnisvara riski.

Projekt näitas, et andme jagamist ja klientide abistamist toetav koostööpõhine ökosüsteem parandab suuresti renoveerimistulemusi. See lähenemisviis aitab kõigil sidusrühmadel kogu renoveerimisteenuskonna jooksul teha teadlikumaid otsuseid.

Vt <https://www.c-real.be>.

Eelkvalifitseerimine jaepanga laenupakkumise jaoks. Kuigi pank analüüsib tavaliselt ise koduomaniku finantsseisundit, võib ühtne kontaktpunkt hoolsuskohustuse täitmist hõlbustada, eelkõige esitades kokkuleppel pangaga standardkujul teavet. Ühtne kontaktpunkt võib ühe või mitme konkreetse pangaga kujundada partnerlussuhteid põhjendusega, et ta saab panka suunata suure hulga projekte. See võib olla aluseks panga otsusele töötada hoonete energiatõhusaks renoveerimise jaoks välja kohandatud toode, õpetada oma töötajaid seda kasutama ning on tõenäoline, et ühtsel kontaktpunktil lubatakse seda toodet panga nimel ka turundada.

Autonoomsed rahastamislahendused. Ühtne kontaktpunkt võib teenuste paketti lisada isegi eraldi rahastamispakkumise. See kujutab endast **kolmandat kvalitatiivset hüpet ja (olulist) lisavaliikut, mida on võimalik kasutada kõigi kolme mudeli puhul** (kuigi praktikas on seda seni nähtud vaid toetamis- ja rakendamismudeli puhul). Rahastuse lõimimine teeb ühtse kontaktpunkti koduomaniku jaoks atraktiivsemaks, sest tööde alustamise otsus ei sõltu enam kolmanda isiku (panga) heakskiidust. Samuti ei lükata laenu taotlust tavaliselt tagasi, sest selle tingimustekohasus on juba projekti algetapis

läbi mõeldud. Lõpuks, kui on olemas investeerimistoetused, saab need segarahastuslahendustena kapitalitagastuse kujul lõimida rahastamispakkumisse. Selle lahenduse atraktiivsuse suurendamiseks tuleb ühtse kontaktpunkti rahastamispakkumist põhjalikult tutvustada, et luua selline usaldustase, mis on võrreldav tavapäraste pankade ja finantseerimisasutuste usaldusega. Ühtse kontaktpunkti teenustesse rahastuse lõimimise põhieesmärk on ühendada esialgsed kulud (näiteks auditid, uuringud) pikaajaliste rahastuslahendustega, et neist takistuste asemel kujundada pikaajalised tagasimaksed, millega on võimalik toime tulla. Kuid eraldi rahastamispakkumise väljatöötamine nõuab asjakohast õigusraamistikku, ⁽⁸⁾ sest pangandustegevus on rangelt reguleeritud.

Näide: SERAFIN (Prantsusmaa)

Prantsusmaa õigustikus on *tiers-financeur* määratletud kui ettevõtja, kes ühendab energiatõhususe suurendamise tööd osalise või täieliku finantseerimisteenusega. Viimase kümnendi jooksul on seda mudelit katsetanud mitu kohalikku omavalitsust (piirkonda ja suurlinnapiirkonda), mis on nüüd koondunud ühendusse SERAFIN, mille loomist toetati programmi „Horisont 2020“ projektiga ORFEE.

Projektiga loodi teadmiste, meetodite ja oskusteabe vahetamise hõlbustamiseks *tiers-financeur*’idele mõeldud ressursikeskus. Samuti toetati Prantsusmaal *tiers-financeur*’ide kasutuselevõttu, koordineerides arendusalaseid jõupingutusi (uuringud, toimingud, IT-vahendid jne). Projektiga võeti kasutusele kvaliteedinõuete täitmise ja kontrollimise raamistik, et toetada renoveerimistöde tagamiseks mõeldud kindlustusskeemi rakendamist. Projektiga parandati ka *tiers-financeur*’ide rahastamispakkumisi, tagades nende refinantseerimise, tehes koostööd jaepankadega ja parandades juurdepääsu Euroopa fondidele, nagu Euroopa Regionaalarengu Fond (ERF).

Selle algatuse jätkamiseks on loodud energiatõhusaks renoveerimise pank (projekt FIDEO-BRE, mida rahaliselt toetab Prantsusmaa rohepöördega tegelev valitsusasutus ADEME). See finantseerimisasutus annab laene, mis on kättesaadavad kõigile leibkondadele, sealhulgas neile, kelle rahastamisvõimalused on piiratud. Laene antakse välja erapankade ja *tiers-financeur*’ide vahendusel, et toetada vastavalt SERAFINI kvaliteedistandarditele tehtavat kvaliteetset energiatõhusaks renoveerimist.

Osalevaid panku toetab raamistik, mis aitab kontrollida kvaliteeti, riske ja kulusid. Laenud vastavad keskkonnahoidliku taksonoomia kriteeriumidele, et neid saaks integreerida rohevõlakirjade portfellidesse. *Tiers-financeur*’id saavad keskenduda tehnilisele toele ja ühtlasi jätkata laenude väljaandmist, ilma et bilanss ülemäära kasvaks või et töötlemiskulud oleksid suured. Võimalik on luua ka uusi *tiers-financeur*’e, keda ei ole vaja koormata laenude otsese haldamisega.

SERAFINI liikmete juhtimisel on algatust toetanud suured finantseerimisasutused, sealhulgas Procivis, Société Générale, La NEF, Crédit Mutuel, Crédit Coopératif, Crédit Logement ja BNP Paribas.

Vt <https://serafin-renov.fr>.

Kaaluda võib ka erinevaid tagasimakseviise ja -lahendusi. Selleks et vähendada leibkondade vastumeelsust võtta rahalisi kohustusi, mille kestus nende eluruumis elamise eeldatavast ajast pikem, võib kaaluda **eluasemepõhist rahastamist**, mille puhul võlg on seotud kinnisvaraga, mitte omanikuga ⁽⁹⁾.

3.7. Kokkuvõte 3. peatükist klienditeekonna ja ühtse kontaktpunkti mudelite kohta

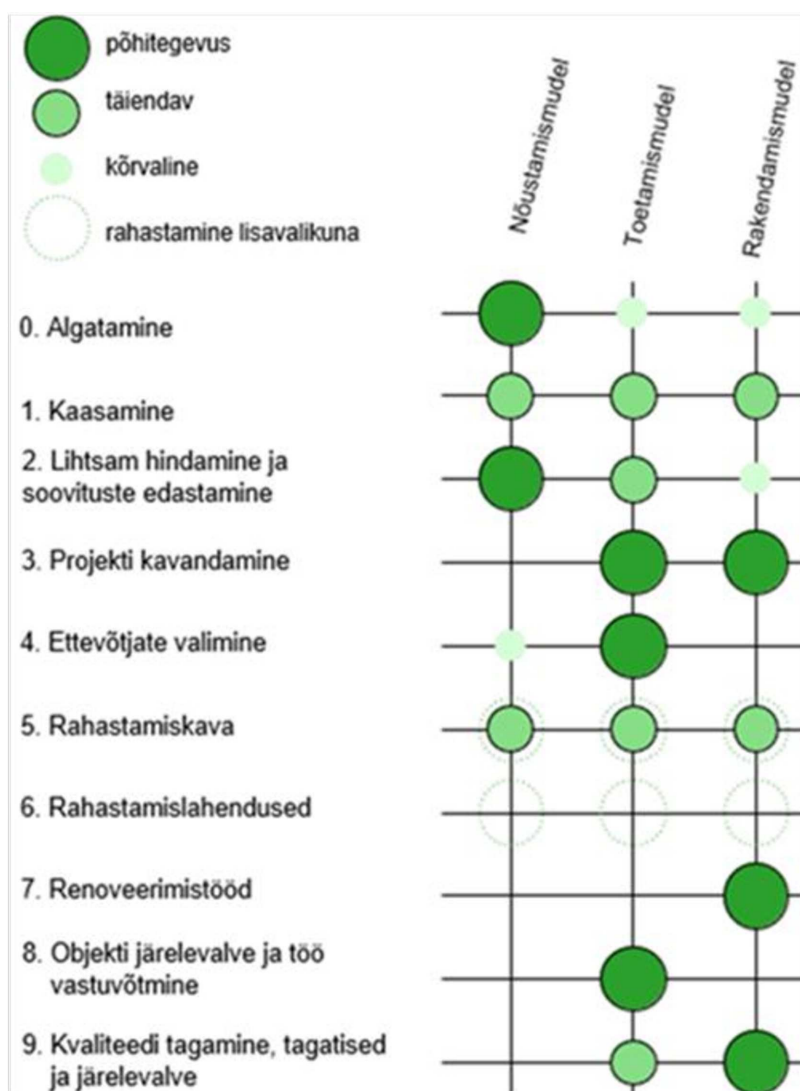
Kokkuvõtteks on joonisel 1 näidatud klienditeekond ja see, kuidas ühtse kontaktpunkti eri mudelid igat etappi toetavad.

⁽⁸⁾ Oluline on teada, et mõnel juhul, näiteks enamasti tagantjärele väljamakstavate riiklike toetuste esialgseks rahastamiseks, võib lühiajalisi laene anda ilma pangandusloata, tingimusel et need vastavad konkreetsetele õiguslikele nõuetele.

⁽⁹⁾ Komisjoni soovitus, milles käsitletakse erainvesteeringute kaasamist energiatõhususe valdkonda (C(2026) 1526).

Joonis 1

Esitatud mudelite ja klienditeekonna etappide kokkuvõte

4. Peamised kaalutlused ühtse kontaktpunkti teenuste loomisel

Selles peatükis käsitletakse ühtse kontaktpunkti teenuste peamisi kaalutlusi ning nende korralduslikku ja finantsmõju eraomandis eluhoonete sektoris.

4.1. Veebipõhiste ja füüsiliste lähenemisviiside kombineerimine

Veebipõhine ühtne kontaktpunkt võib olla väga oluline, et suurendada hooneomanike teadlikkust, kuidas nad energiat tarbivad, kui oluline on tarbimise juhtimine ning milliseid meetmeid selleks kasutatakse. Nõustamise mõju saab suurendada, kui kombineerida nõustamist teabega võimaliku rahalise toetuse kohta. Veebipõhiste vahendite abil saab välja selgitada sellised omanikud, kes on valmis keeruliste ja tõenäoliselt kulukate toimingutega alustama, ja teha neist eelvaliku. Mõõduka kulutasemega veebipõhised lahendused jõuavad tõenäoliselt suure hulga inimesteni ning võivad lisaks vahetu tegevuse ajendamisele aidata pikemas perspektiivis suurendada ka üldsuse teadlikkust hoonete energiatõhusaks renoveerimise ja energiatõhususe suurendamise eelistest.

Täielikult veebipõhisest lähenemisest siiski ei piisa, eriti kui tegemist on keerukamate tervikrekonstrueerimistega ning kui ühtne kontaktpunkt pakub mitut teenust, milleks on konkreetset hoonet vaja eraldi hinnata. Lisaks pakutavale teenusele tuleb arvestada ka sellega, et inimeste digikirjaoskuse tase on väga erinev ja isegi parima veebivahendi puhul jääb paratamatult kõrvale märkimisväärne osa elanikkonnast, sageli just vanemaealised ja kõige haavatavamad elanikkonnarühmad. Kuid veelgi olulisem on see, et leibkond ei ole tõenäoliselt valmis tegema oma kodus suuri ja kulukaid renoveerimistöid, kui nad ei ole enne korduvalt isiklikult suhelnud ühtse kontaktpunkti esindajatega, kavandatavaid töid üksikasjalikult arutanud ja saanud täpseid juhiseid või nõuandeid selle kohta, mida projekti käigus tuleb teha.

Samuti võib juhtuda, et hoone omanik täielikult ei usalda teavet esitavat platvormi või saab hoonete energiatõhusaks renoveerimise eelistest aru vaid osaliselt. Koduomanike usalduse võitmine ja nende konkreetsete probleemide lahendamine võtab aega ja vajab tehniliste küsimuste läbiarutamist, mida ainult veebipõhine lahendus tõenäoliselt ei võimalda.

Euroopa Komisjon korraldas 2024. aasta alguses energiatõhususe teemal kodanike paneelarutelu, milles osales 150 juhuslikult valitud kodanikku kõigist ELi liikmesriikidest. Paneelarutelu käigus võeti vastu 13 lõplikku soovitus, kusjuures 1. soovitus toodi esile vajadus kättesaadava teabe järele, et leibkonnad ja organisatsioonid saaksid võimaluse energiatõhusust suurendada⁽¹⁰⁾. Paneelarutelu käigus märgiti ära veebivahendite kasulikkus renoveerimisteenuskonna algatamisel, kuid juhiti tähelepanu sellele, et neid tuleb tingimata täiendada füüsilise kohalolekuga, näiteks piirkondlikes või kohalikes kontorites või kohapealsete kontrollkäikudega.

4.2. Geograafiline ulatus

Hoonete energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versiooni ((EL) 2024/1275) artikli 18 lõikes 1 on sätestatud, et liikmesriigid peavad 2026. aasta maiks kogu oma territooriumil tagama ühtsete kontaktpunktide loomise ja käitamise, tuginedes ühele või mitmele viiest geograafilisest kriteeriumist, et tagada geograafiline katvus ja ühtse kontaktpunkti teenuste laialdane kättesaadavus. Samuti tõi Euroopa kodanike paneelarutelu energiatõhususe teemal esile vajaduse tagada ühtsete kontaktpunktide kättesaadavus kõigile, sealhulgas maapiirkondade ja äärealade elanikele ning piiratud liikumisvõimega inimestele⁽¹¹⁾.

Hoonete energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versiooni ((EL) 2024/1275) artikli 18 lõikes 1 sätestatud geograafilise ulatuse kriteeriumide kohta saavad liikmesriigid ja asjaomased turuosalisel teavet komisjoni teatise II lisast,⁽¹²⁾ milles antakse juhiseid direktiivi (EL) 2024/1275 kohta („Rahalised soodustused, oskused ja turutõkked“ (artikkel 17) ja „Hoonete energiatõhususe ühtsed kontaktpunktid“ (artikkel 18)) ja esitatakse soovitus ühtsete kontaktpunktide tulemusliku kasutuselevõtu tagamiseks liikmesriikide kogu territooriumil.

4.3. Koduomanike usalduse tagamise viisid

Kindlustunde loomiseks on väga oluline tagada renoveerimistulemuste kvaliteet ja koduomanike rahulolu sellega.

Renoveerimist toetavate teenuste usaldusväärsuse suurendamise aluseks on vastutuse kehtestamine. Prioriteediks tuleks seada läbipaistvus. Seepärast peaks ühtne kontaktpunkt lisaks protsessidele esitama dokumendid ka soovitatud meetmete kulude, eeliste ja riskide kohta. Ka klientide tagasiside kogumine ja avalik jagamine võib usaldusväärsust suurendada, sest sellega esitatakse potentsiaalsetele klientidele tõendeid selle kohta, et teenused on kvaliteetsed.

Samuti on väga oluline tagada töö kvaliteet, millele tuleb eriti tähelepanu pöörata, kui kaasatud on mitu töövõtjat või alltöövõtjat. Ühtne kontaktpunkt võib jälgida kehtestatud kvaliteediraamistikke ja tal on võimalik taotleda usaldusväärselt asutustelt akrediteerimist. Need raamistikud võivad hõlmata ettenähtud korda, sertifitseerimisnõudeid ja süsteemset kvaliteedi jälgimist. Koduomanike kindlustunnet võivad suurendada kvaliteetsete kindlustusskeemidega tagatud tugevad tagatised, eriti kui need on seotud rahastamisvõimalustega. Ühtne kontaktpunkt saab usaldust veelgi suurendada, rakendades töövõtjate usaldusväärsuse ja kvaliteedi tagamiseks sertifitseerimist.

Selgelt kindlaks määratud vastutusraamistik ja tarbijakaitsepõhimõtted võivad kaitsta kõiki osalisi, kui seal on piiritletud vastutus puuduste kõrvaldamise eest ja esitatud selge vaidluste lahendamise kord. Tarbijakaitse ei tohiks piirduda üksnes kvaliteedi tagamisega, vaid peaks reageerima ka eksitavatele turundusvõtetele. Peamiste kaitsemeetmete hulka võiksid kuuluda kättesaadavad kanalid probleemide tõstatamiseks. Kuigi raskete juhtumite puhul peab olema tagatud võimalus pöörduda kohtusse, tuleks konfliktide tõhusa lahendamise eesmärgil eelistada alternatiivseid vaidluste lahendamise viise.

⁽¹⁰⁾ Euroopa kodanike paneelarutelu energiatõhususe teemal, 2024, lõplikud soovitused.

⁽¹¹⁾ „Soovitame muuta tarbijatele esitatava teabe kättesaadavamaks, läbipaistvamaks ja paremini kasutatavaks, et aidata leibkondadel ja organisatsioonidel suurendada oma energiatõhusust. Sellega seoses soovitame järgmist: võrgustik, mis hõlmab kohaliku tasandi füüsilisi ühtseid kontaktpunkte (linnavalitsused, raamatukogud jms), kus on võimalik konsulteerida sõltumatute ekspertidega. Võrgustikus ei tohiks teha vahet maa- ja linnapiirkondadel ega sotsiaalsetel rühmadel. Ühtsete kontaktpunktide töötajad peaksid andma nõu seadusandlike, finants- ja tehniliste aspektide ning kohalike teenuseosutajate kohta. Kohalikke osalisi kutsutakse üles suurendama teadlikkust sellest teenusest.“ Euroopa kodanike paneelarutelu energiatõhususe teemal, 2024, lõplikud soovitused.

⁽¹²⁾ Komisjoni teatise II lisa, milles käsitletakse komisjoni suuniseid hoonete energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versiooni (EL) 2024/1275 uute või oluliselt muudetud sätete kohta (artikkel 17), ning hoonete energiatõhususe ühtsete kontaktpunktide kohta (artikkel 18) (ELT C, C/2025/6438, 18.12.2025, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2025/6438/oj>).

4.4. Spetsiaalsed meetmed vähekaitsstud leibkondade jaoks

Tarbijakaitsepoliitika on eriti oluline vähekaitsstud leibkondade, sealhulgas väikese sissetulekuga perede, eakate ja terviseprobleemidega inimeste jaoks. Nendel rühmadel on sageli üha raskem keerukates renoveerimisprotsessides ja tehnilistes üksikasjades orienteeruda või oma tarbijaõigusi maksma panna.

Spetsiaalsed kaitsemeetmed võivad tähendada rangemaid reegleid õiglaseks hinnakujunduseks, kohandatud rahalist abi ja paremat järelevalvet renoveerimisettevõtjate üle. Konkreetsed meetmed võivad hõlmata haavatavaid koduomanikke juhendavaid nõustajaid, läbipaistvaid lepingutingimusi ja riiklikke tagatise finantsriskide vähendamiseks.

Tõrjutud elanikkonnarühmadeni jõudmiseks ja mõjusa toe pakkumiseks on oluline kaasata sotsiaalvaldkonnas spetsialiste. Spetsiaalsed teadlikkuse suurendamise kampaaniad ja otsustamist toetavad vahendid (näiteks veebipõhised enesehindamisplatvormid) võivad aidata inimestel teha teadlikke otsuseid. Sihipärane teavitustegevus võib aidata vähendada usalduses ja teabes esinevaid vajakajäämisi, mis sageli heidutavad haavatavaid isikuid energiatõhusustavasid kasutusele võtmast. Ühtne kontaktpunkt võib suurendada energiaostuvõimetute leibkondade teadlikkust lihtsatest ja väikeste kuludega meetmetest, mis aitavad suurendada energiatõhusust ja vähendada kulutusi elektrienergiale. Kindlustunnet aitab suurendada kohalike kogukondadega suhtlemine ürituste, piirkondlike algatuste, ükselt-ükselt teavitustöö ja edukate renoveerimisprojektide avaliku tutvustamise käigus.

Projekt STEP (lahendused energiaostuvõimetusega võitlemiseks)

Programmist „Horisont 2020“ rahastatava projekti STEP raames töötati energiaostuvõimetuse vähendamiseks välja lihtne, innovatiivne ja korratav mudel, kus kohandatud nõuandeid kasutades toetati käitumisharjumuste muutmist ja väikeste kuludega energiatõhususlahendusi.

Kohalikul tasandil toimivad ühtsed kontaktpunktid sobivad suurepäraselt pakkuma sõltumatut, leibkondade vajaduste ja (eelkõige rahaliste) takistustega arvestavat tuge. Vähekaitsstud leibkondi olemasolevate rahalise toetuse võimalustega kokku viies saavad ühtsed kontaktpunktid suurel määral mõju avaldada kestlike energialahenduste kättesaadavaks muutmisele. Rahastamismehhanismide hulka võivad kuuluda näiteks sihttoetused, säästupõhiste maksete skeemid ja madala või nullintressiga pikaajalised laenud.

Projektist STEP sai teha hulga olulisi järeldusi seoses vähekaitsstud leibkondi toetavate ühtsete kontaktpunktide arendamisega. Suur mõju oli eesliinil tegutsevate (näiteks sotsiaal- ja tervishoiutöötajate) oskuste arendamisel moodulitest koosneva koolitusprogrammi abil, sest sellega sai tagada tulemuslikkuse tarbijate nõustamisel. Projekt tõi esile ka selle, kui oluline on partnerlus tarbijaorganisatsioonide, kohalike kogukondade ja eesliinil tegutsevate rühmadega, et jõuda nendeni, keda energiaostuvõimetuse kõige rohkem mõjutab.

Vt <https://www.stepenergy.eu/>.

Energiaostuvõimetuse vähendamisele saavad ühtsed kontaktpunktid suurel määral kaasa aidata nii kinnisvaraomanikke kui ka üürnikke toetades. Kõiki koduomanikke toetades võivad ühtsed kontaktpunktid aidata ka haavataval omanikel saada rahastust, kasutades spetsiaalseid riiklikke toetusi ja kohandatud rahastamiskavasid ning juhendades neid laenuaotluste esitamisel kohalikesse pankadesse. Vahendajana tegutsevatest ühtsetest kontaktpunktidest, kes motiveerivad kinnisvaraomanikke renoveerimistööd ette võtma (ja aitavad neid selles), võib kasu olla ka üürnikel, kes sageli saavad renoveerimisotsuseid vaid vähesel määral mõjutada.

Komisjoni soovitus (EL) 2023/2407⁽¹³⁾ ja selle juurde kuuluvas juhenddokumendis⁽¹⁴⁾ avatakse energiaostuvõimetuse algpõhjust ja esitatakse konkreetseid lahendusi. Neid soovitusi rakendades võivad ühtsed kontaktpunktid saada olulisteks energiaostuvõimetuse leevendajateks ning tagada vähekaitsstud leibkondadele juurdepääsu praktilistele ja kulutõhusatele lahendustele.

⁽¹³⁾ Komisjoni 20. oktoobri 2023. aasta soovitus (EL) 2023/2407 energiaostuvõimetuse kohta (ELT L, 2023/2407, 23.10.2023, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reco/2023/2407/oj>).

⁽¹⁴⁾ Komisjoni talituste töödokument „ELi suunised energiaostuvõimetuse kohta“ (lisatud komisjoni soovitusele energiaostuvõimetuse kohta (C/2023/4080)), SWD(2023)647, 20.10.2023.

4.5. Kodanike juhitud renoveerimisühistuste üksikasjad

Kodanike juhitud renoveerimine on kujunemisjärgus kontseptsioon, mille puhul kodanikud on hoonete energiatõhusaks renoveerimisel aktiivselt esiplaanil. Kuigi suurem osa eluhoonesektori renoveerimist toetavaid avaliku sektori meetmeid (näiteks linnade uuendamise programmid, teadlikkuse suurendamise kampaaniad, ühtsed kontaktpunktid jne) juba eeldavad kodanike panust ja osalemist, erinevad kodanike juhitud renoveerimisalgatused selle poolest, et neid juhivad kodanikud ise **alt üles suunatud algatuste kaudu, mida juhivad kodanikeühistused**.

Kodanike juhitud renoveerimised erinevad teistest mitme osalisega renoveerimisprojektidest (näiteks korteriühistuste projektidest) pühendumisega kestlikule lähenemisele, mis on üksikutest projektidest avaram. Kodanike juhitud renoveerimine erineb muudest algatustest selle poolest, et asutatakse juriidiline isik, energiakogukond⁽¹⁵⁾ või mõni sellega võrdväärne üksus,⁽¹⁶⁾ mis tagab pikaajalise pühendumuse ja vastupanuvõime. Sellised ametlikud struktuurid põhinevad avatud ja vabatahtlikul osalusel ning juhtimise tõhusal kontrollimisel ning soodustavad kodanike organiseerumist ja suutlikkuse suurendamist. Need lähenemisviisid eeldavad teatavat tegevusmahtu ja mõju ning kodanike juhitud mitme hoone renoveerimine koondatakse ühisesse ettevõtmisse, näiteks ühe tänava või piirkonna/naabruskonna ulatuses.

Sidusate ja üksteist täiendavate struktuuride ökosüsteemis **võivad kodanike juhitud renoveerimisalgatused toimida üksteist täiendavate ühtsete kontaktpunktidenä**, mis kaotavad hästi lõhe tavapäraste riiklike meetmete ja kasumile orienteeritud erasektori lähenemisviiside vahel.

Näide: Alex Energie Rotterdamis (Madalmaad)

Programmi „Horisont 2020“ projekti „Save the Homes“ („Päästkem kodud“) raames tegi Rotterdami linn Prins Alexanderi piirkonnas katseprojekti ühtse kontaktpunkti algatuse jaoks. Selle ühtse kontaktpunkti tegevus põhines alt-üles-lähenemisviisil ning eriti suurt tähelepanu pöörati kodanike kaasamisele ja kohalikele energiaühistustele. Koduomanikud saavad teenuseid tänu strateegilisele koostööle Rotterdami linna, Alex Energie (energiakogukond, mille liikmed on Prins Alexanderi piirkonna elanikud) ja HOOMi (energiakogukondi toetav energiaühistu) vahel. Alex Energie kaasab elanikke aktiivselt, moodustades kohalikke tööühmi, tehes energiauuringuid, töötades välja energiakavasid ja korraldades ühisoste. Samuti teavitatakse koduomanikke hoonete energiatõhusaks renoveerimise rahastamise võimalustest. Täpsemad üksikasjad esitatakse linna veebiplatvormil, kus koduomanikud saavad renoveerimisteavet, taotleda toetusi, laadida üles dokumente ja kasutada telefonituge.

Linn keskendub energiaühistustele tugiteenuste pakkumisele. Pärast seda katseprojekti kavatseb linn laiendada algatust üle kogu Rotterdami, toetades kohalikke kogukondi ning aidates kaasa lahenduste ja parimate tavade vahetamisele. Algselt keskendus omavalitsus katuste soojustamisele ja kaasas ka kohalikke ettevõtjaid, kellest paljud olid vabakutselised. Algatusse kaasati teadlikult töökohapõhise õppe ettevõtte, et aidata kaasa uute ettevõtete tekkimisele ja koolitada õppureid.

Rahalist toetust anti laenuvana energiasüsteemi õiglase ümberkujundamise fondist (Energietransitiefonds), mille vahendeid jagas Rotterdami omavalitsus jaaldas Madalmaade omavalitsuste elamuehituse stimuleerimise fond (Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten). Need laenud on kättesaadavad nii koduomanikele kui ka korteriühistustele.

⁽¹⁵⁾ ELi õigusaktides on energiakogukondade kohta kaks määratlust. „Taastuveneriakogukonnad“ on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 2023. aasta 18. oktoobri direktiivis (EL) 2023/2413, millega muudetakse direktiivi (EL) 2018/2001, määrust (EL) 2018/1999 ja direktiivi 98/70/EÜ seoses taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise ja tunnustamise kehtetuks nõukogu direktiiv (EL) 2015/652 (ELT L, 2023/2413, 31.10.2023, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2023/2413/oj>), ja „kodanike energiakogukonnad“ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 2019. aasta 5. juuni direktiivis (EL) 2019/944 elektrienergia siseturu ühiste normide kohta ja millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL (ELT L 158, 14.6.2019, lk 125, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/944/oj>). Mõlemad jäävad paindlikuks selle suhtes, mis liiki õiguslikke vorme kogukonnad võivad kasutada (näiteks ühendused, ühistud jne). Lisaks õiguslikule vormile hõlmavad need määratlused liikmesuse, autonoomia, avatuse, eesmärgi ja tõhusa juhtimise kriteeriume.

⁽¹⁶⁾ Riikides, kus energiakogukondade mõistet ei ole veel täielikult siseriiklikesse õigusaktidesse üle võetud, võib üksust, mis vastab asjakohastes liidu direktiivides sätestatud kriteeriumidele, käsitada „kodanike juhitud renoveerimisühistuna“.

Katseprojekti esimesed kogemused toovad esile mitu kodanike juhitava renoveerimisalgatuse peamist tugevust⁽¹⁷⁾. Neil on potentsiaal luua kohalikes kogukondades **usaldust**, edendada vastastikust kaasamist ja tugevdada sotsiaalvõrgustikke, mis omakorda soodustab laialdast osalemist. Ehkki kodanike juhitud renoveerimisalgatused võivad alguses edeneda aeglasemalt kui üksikprojektid, võivad need aja jooksul eksponentsiaalselt laieneda (nn **lumepalliefekt**) ja hõlmata üksikhoonete asemel terveid piirkondi. Nende **paindlikkus** võimaldab igati ära kasutada äri võimalusi, mida avalikud ühtsed kontaktpunktid sageli ei kipu kasutama. Tänu vabatahtlike panusele, mastaabisäästule, ühishangetele ja tüüplahenduste kasutamisele võivad kodanike juhitud renoveerimisalgatused individuaalprojektidega võrreldes märkimisväärselt **kulusid kokku hoida**. **Ressursside koondamine** võimaldab osalistel stimuleerida ka üldist oskuste baasi, parandades eelkõige järelevalvet teenusepakkujate üle. Erinevalt lühiajalistest algatustest on kodanike juhitud renoveerimisalgatuste eesmärk **tekitada püsivaid ja struktuurseid muutusi**, milleks asutatakse juriidilisi isikuid ega tugineda üksnes üksikisikute panusele.

4.6. Ühtse kontaktpunkti personal

Nagu nime põhjal võib eeldada, peaks ühtne kontaktpunkt pakkuma mitmekülgseid teenuseid ja juhendama koduomanikke kogu nende hoonete energiatõhusaks renoveerimise teekonna vältel. Tehnilises plaanis peaksid nõustajad olema võimelised tegema energiaauditeid, leidma sobivaid säästva energia lahendusi, kirjeldama üksikasjalikult projekti ülesehitust ja kontrollima vastavust ehitusstandarditele⁽¹⁸⁾. Rahaline toetamine ei peaks piirduma ainult võimalike subsidiumide väljaselgitamisega, vaid võiks enamasti aidata koduomanikel sobivaid rahastamislahendusi hinnata ja saada⁽¹⁹⁾. Nõustajate ülesannete hulka võib kuuluda ka õigusabi pakkumine, et aidata koduomanikel mõista ja kasutada oma õigusi tarbijana, vaadata läbi lepingud ning regulatiivsetes nõuetes orienteeruda. Kõige olulisem on, et ühtse kontaktpunkti nõustajad oleksid lisaks erialasele pädevusele ka hea suhtlemisoskusega, et mõista ja arvesse võtta iga koduomaniku eri olukorda ja takistavaid tegureid, eriti vähekaitsitud leibkondi abistades.

Ühtse kontaktpunkti edukus oleneb suuresti sellest, kuidas õnnestub leida ja välja arendada sobivate nõustajate talendibaas. Arvestades vajalike oskuste suurt ulatust, toob ühtses kontaktpunktis terviklikke teenuseid osutava meekonna komplekteerimine kaasa hulga korralduslikke väljakutseid. On ebatõenäoline, et ühel inimesel on olemas kõik vajalikud oskused, mistõttu on vaja, et meeskond koosneks eri valdkondade spetsialistidest. Selliste meeskondade loomine nõuab strateegilisi värbamisemeetmeid ja koostöökorraldust, et tuua kokku mitmekesise erialataustaga inimesed. Selline lähenemiski peaks väärtustama nii erialast pädevust kui ka suhtlemisoskusi ja toetama teadmiste jagamist soodustavat keskkonda. Lisaks värbamisele läheb nende pädevate spetsialistide hoidmiseks vaja sihipärast ja läbimõeldud talendijuhtimisstrateegiat.

Ühtne kontaktpunkt võib pakkuda ahvatlevaid karjääri võimalusi kogenud ehitusspetsialistidele, kes kaaluvad ehitussektorist lahkumist. Kaaluda tasub eri viise, kuidas selliseid spetsialiste vastu võtta ja kaasata, et nende oskustest kasu saada. Tuues esile talentide panuse olulisust kogukondade toetamisel ja kliimamuutuste leevendamisel, võib ühtne kontaktpunkt aidata ka ehitussektorisse tuua uusi mitmekesise taustaga talente, eelkõige naisi ja noori. Ühtne kontaktpunkt ja selle eestvedajad võiksid koostöös ehitussektori ühenduste, tehnoloogiaettevõtete, tööturuasutuste, kaubanduskodade või haridusasutustega töötada välja kohandatud programmid, mis ühendavad erialase asjatundlikkuse (tehnilised, finants-, õigus-, suhtlemis-, klienditeeninduslased jm oskused) suhtlemisoskusega. Need programmid võivad keskenduda praktilise kogemuse pakkumisele olemasolevates ühtse kontaktpunkti struktuurides, võimaldades praktikant või töökohapõhist õpet. Ka pidev tööalane enesearendamine aitab tagada, et pakutavad teenused püsivad ajakohased, kui tehnoloogia ja nõuded ajas muutuvad.

Samas võib toest abi olla ka ühtse kontaktpunkti koostööpartneritest ehitusspetsialistidel, kui see aitab neil ühtse kontaktpunkti ökosüsteemiga võimalikult sujuvalt ühineda ja toetada kõiki selle kvaliteedinõudeid. See tähendab integreeritud renoveerimismeetodite mõistmist, kvaliteedi tagamise protseduuride tundmist ning tulemuslikke koostööviise ühtse kontaktpunktiga ja selle töövahendite kasutamist. Kvaliteedinõuete, suhtlusreeglite ja tulemusnäitajate kokkuleppimiseks on oluline kehtestada töövõtjatega selged partnerlusraamistikud. Regulaarsed õpikojad ja teadmiste jagamise üritused võivad aidata tagada, et töövõtjate suutlikkus vastab ühtse kontaktpunkti eesmärkidele. Nende partnerluste keskmes võib olla ka tüüpiliste renoveerimisjuhtude jaoks standardmeetodite väljatöötamine, et suurendada tõhusust ja usaldusväärsust.

⁽¹⁷⁾ Kodanike juhitud renoveerimisprojekte toetava komisjoni meetme kohta vt https://citizen-led-renovation.ec.europa.eu/index_en.

⁽¹⁸⁾ Oluline on teada, et teatavaid teenuseid on lubatud osutada vaid tegevusloaga arhitektidel, sest tegemist on reguleeritud kutsealaga, millel on konkreetsed õiguslikud nõuded ja kutsestandardid.

⁽¹⁹⁾ Samamoodi võib ühtne kontaktpunkt anda üldteavet rahastamisvõimaluste kohta, kuid finantsnõustamist peaks üldjuhul tegema sertifitseeritud finantsnõustaja, kes vastab regulatiivsetele nõuetele.

Tööjõu koolitamise algatused: BUSHROSS

Projekt „Building Up Skills for Home Renovation One-Stop-Shops“ (BUSHROSS⁽²⁰⁾), mida rahastatakse programmi LIFE puhtale energiale ülemineku allprogrammi raames, tugineb Iirimaa ja Bulgaaria kogemustele ühtse kontaktpunkti töötajate koolitusprogrammide väljatöötamisel nendes kahes riigis. Edaspidi laiendatakse programmi Kreekasse, Poolasse, Sloveeniasse ja Ukrainasse.

Eluhoonete renoveerimise õiguslikke, tehnilisi, majanduslikke ja sotsiaalseid aspekte haldavate töötajate vajadusteks koostatakse projekti raames neli spetsiaalset õppekava: i) ühtse kontaktpunkti ärimudeli raamistik; ii) ühtsete kontaktpunktide loomine ja juhtimine (koos praktiliste rakendussoovitustega); iii) profiilipõhine koolitus kodude energiatõhusaks renoveerimise meetmete kohta ning iv) sotsiaalspektid (sotsiaalne õiglus ja kaasatus, keskendudes eelkõige naistele ja haavatavatele elanikkonnarühmadele). Peale selle hõlmab programm pehmeid oskusi ja digivahendeid, näiteks vahendamist, konfliktide lahendamist ja digivahendite kasutamist.

Nende mikrokvalifikatsioonil põhinevate õppekavade alusel saavad edukad praktikandid kutsekvalifikatsiooni tunnistused, mis vastavad Europassi nõuetele ja kehtivad kõigis ELi riikides (Europassi õpirände tunnistus ja Europassi kutsetunnistuse lisa). Koolitusprogrammide katseprojekti käigus õpetatakse välja 150 koolitajat, kes hakkavad läbi viima katsekoolitusi, milles osaleb 60 spetsialisti kõigist kuuest riigist.

Peale hoonete energiasüsteemi ümberkujundamise toetamise võib ühtne kontaktpunkt olla ka võimas platvorm kutsealase ümberõppe ja töövõimaluste pakkumisel. Koostöös tööturuasutuste ja kutseõppeasutustega võivad nad leida inimesi, kes on huvitatud karjäärimuutusest. Ühtne kontaktpunkt võib pakkuda ka struktureeritud õpipoisiõppe programme, mis ühendavad auditoorse õppe töökohapõhise õppega ja võimaldavad karjääri vahetaval inimestel omandada praktilisi kogemusi. Tööle naasvatele inimestele võib ühtne kontaktpunkt pakkuda paindlikku töökorraldust ja etapiviisilisi koolitusprogramme, mis arvestavad eri kogemustasemetega ja ajakasutusega. Kutsealast arengut võib toetada ka mentorlusprogrammide loomine, kus kogenud nõustajad juhendavad uustulnukaid hoonete energiatõhusaks renoveerimise projektide läbiviimisel. Ühtse kontaktpunkti koostööpõhine olemus peaks soodustama kutsealast arengut tänu kokkupuutele mitmesuguste valdkondadega. See keskkond peaks loomulikult viisil toetama pidevat õppimist ja oskuste arendamist, mis muudab selle atraktiivseks võimaluseks neile, kes soovivad alustada uut karjääri. Töötajate arendamisse aktiivselt panustades saab ühtne kontaktpunkt aidata lahendada nii omaenda personalivajadusi kui ka tööhõiveprobleeme kogukonnas laiemalt.

4.7. Ühtsete kontaktpunktide rahastamine ja nende rahaline kestlikkus

Ühtse kontaktpunkti teenuste toetamine tähendab ka koduomanike aktiivset abistamist hoonete energiatõhusaks renoveerimise teekonnal ja seetõttu tuleks seda pidada energiatõhususe riikliku rahastus- ja toetusraamistiku loomulikuks osaks. Ühtse kontaktpunkti mitme mudeli avalikes huvides toimivad teenused ning ühtsete kontaktpunktide oluline roll teadlikkuse suurendamisel energiatõhususe ja eriti energiatõhusaks renoveerimise eelistest võivad liikmesriigi energia- ja kliimaeesmärkide saavutamisele suuresti kaasa aidata. Seega peaks ühtse kontaktpunkti teenuste toetamise riiklik raamistik olema liikmesriikide energia- ja kliimakavade ning hoonete renoveerimise kavade lahutamatu osa ⁽²⁰⁾.

Samal ajal peaks ühtse kontaktpunkti rahaline kestlikkus olema pikaajaline eesmärk, mis muu hulgas sõltub kohalikust ja kultuurilisest taustast, eelistatud organisatsioonilistest struktuuridest ning ühtse kontaktpunkti ärimudelitest. Rahalise stabiilsuse tagamiseks vajab ühtne kontaktpunkt oma teenuste toetamiseks stabiilseid ja pidevaid tuluvooge kas avaliku sektori eelarvest turutõrkele reageerimiseks või eraisikutest koduomanikelt, kes maksavad teenuste eest. Enne võimalike

⁽²⁰⁾ Direktiivi (EL) 2024/1275 artikli 3 ja II lisa kohaselt tuleb see vastu võtta hiljemalt 31. detsembriks 2026. Liikmesriikidel on spetsiaalsed näidismudolid, mille abil koostada hoonete energiatõhususe direktiivi II lisa kohaseid kavasid, sealhulgas ühtsete kontaktpunktide või samalaadsete mehhanismide loomist artikli 18 kohaselt tehnilise, haldus- ja finantsnõustamise ja -abi pakkumiseks. Vt selgitustega näidismudol: <https://circabc.europa.eu/ui/group/8f5f9424-a7ef-4dbf-b914-1af1d12ff5d2/library/a8116057-2055-48e7-81c5-ee94a62de5c8>.

tuluallikate käsitlemist on oluline märkida, et mõiste „ühtne kontaktpunkt“ ei osuta konkreetsele õiguslikule staatusele ja et ühtse kontaktpunkti funktsioone võivad täita erinevad organisatsioonilised struktuurid. Koduomanikele nõu või tuge pakkuvatel organisatsioonidel on mitmesuguseid õiguslikke vorme alates ühingust ja eraettevõtjast kuni riigi omandis oleva tööstus- ja kaubandusettevõtte ning kohaliku tasandi ametiasutuseni. Õiguslik ja korralduslik struktuur määrab ära ühtse kontaktpunkti raamid ja rahastamisvõimalused, milleks on vaja teha strateegilisi ja poliitilisi otsuseid. Kuigi pakutavate teenuste laadist sõltub otseselt riigi vahenditest rahastamise põhjendatus, on ühtse kontaktpunkti ärimudeli elujõulisuse aluseks ikkagi selle teenuste valik ja ulatus.

4.7.1. Toetuste kasutamine ühtse kontaktpunkti tegevuskulude katmiseks

Mõnikord võib ühtne kontaktpunkt osutada koduomanikele teenuseid tasuta, et toetada hoonete energiatõhusaks renoveerimise laialdasemat kasutuselevõttu või mahuka renoveerimisprogrammi rakendamist. Seda tehakse eelkõige mingi kindla ajavahemiku jooksul, avaliku sektori eelarvest rahastatavate programmide raames või mõne konkreetse elanikkonnariühma puhul. Kuid selge on see, et tasuta teenus ei ole iseenesest rahaliselt kestlik ja vajab seepärast rahalist toetamist kas otse riigieelarvest või kaudselt erasektori kohustuslike maksete teel. Elanikkonnale järjepideva toe tagamiseks ning kvalifitseeritud spetsialistide ja ekspertide hoidmiseks on ühtse kontaktpunkti stabiilne rahastamine keskse tähtsusega. Kuigi toetused on väga olulised, eriti ühtse kontaktpunkti loomisel, ei saa üksnes nendele tugineda toimiv pikaajaline lahendus. Rahalise kestlikkuse tagamiseks tuleb majanduslikku elujõulisust arvesse võtta juba kavandamise algatappides.

Ühtse kontaktpunkti teenuste toetused ei pruugi olla kogu aeg ühesugused, vaid võivad sõltuda poliitikaprioriteetide muutumisest ja eelarvepiirangutest, mistõttu on pikaajaline planeerimine keeruline. Kuigi toetustega saab hästi rahastada katseprojekte ja ühtse kontaktpunkti loomist, ei sobi need turul ulatusliku kasutuselevõtu korral, sest selleks on vaja stabiilseid ja prognoositavaid rahavooge. Riigi vahendite järsk vähenemine või ümberjaotamine võib tegevust häirida ja põhjustada ühtse kontaktpunkti rahalise ebastabiilsuse. Peale selle ei saa toetustest sõltuvat mudelit laiemalt kasutusele võtta. Selleks et jõuda rohkemate koduomanikeni või uutesse piirkondadesse, tuleks teenuseid laiendada, kuid selle jaoks vajalikke avaliku sektori kulutusi on harva võimalik pidevalt suurendada.

Isegi siis, kui toetused on olemas, makstakse neid sageli välja suure hilinemisega, mis rahavooprobleemide tõttu tekitab pingeid igapäevatoos. Ka rahastamistingimused on sageli väga erinevad (toetusi antakse päevamäärade alusel, kindlasummaliste maksetena või konkreetsete projektide kaudu), mis muudab finantsplaanimise keerulisemaks. Peale selle piirduvad riiklikud toetused sageli ettenähtud ülesannete täitmiseks vajaliku miinimumsumмага, mis vähendab organisatsiooni suutlikkust saavutada finantsstabiilsus. Väiksematel organisatsioonidel, eelkõige mittetulundusühingutel, on veel rohkem probleeme. Paljudel on raskusi regulaarse tegevusülejärgi tekitamisega, mis raskendab rahareservide kogumist või pikaajaliste laenude saamist. Seepärast sõltuvad need sageli kõrge intressimääraga lühiajalistest pangalaenudest, millele kulub suur osa nende eelarvest ja mis veelgi kahjustab nende kestlikkust. Selline rahaline ebakindlus sunnib mõtlema lühikeses perspektiivis, mistõttu planeeritakse enamasti vaid olemasolevate toetuste ajalistes raamides, mis tavaliselt on üks kuni kolm aastat. Selliste takistuste tulemusena on lepingud sageli lühiajalised ja palgatingimused piiratud, nii et töötajatel on pikaajalist karjääri keeruline planeerida. Tööjõu (eriti nõustajate) suur voolavus katkestab järjepidevuse ja vähendab ühtse kontaktpunkti üldist kasulikkust.

Liikmesriigid peaksid riigi vahenditest rahastades tagama ühtse kontaktpunkti teenuste pideva toetamise, et vähendada rahalist ebakindlust ja osutatavate teenuste katkemise ohtu ning võimaldada ühtsel kontaktpunktil omandatud oskusi alles hoida. Selleks et luua kestlik mudel, ei saa ka ühtne kontaktpunkt jääda lootma ainult väljastpoolt saadavale rahastusele, mis võidakse poliitiliste muutuste või valitsuse uute prioriteetide tõttu iga hetk kaotada. Samas võimaldaks tulu saamise mehhanismide kasutuselevõtmise orgaanilist kasvamist, mis on ajendatud nõudlusest ega sõltu avaliku sektori eelarvepiirangutest. Kuigi toetused on esialgu väga olulised, peaks pikaajaline lahendus tugineda mitmele rahastusallikale, näiteks koduomanike maksetele, partnerlusele finantseerimisasutustega või sektori toetusele.

4.7.2. Ühtse kontaktpunkti käsitlemine vahendajana või nn seotud müügi pakujana

Näha on, et kuna koduomanikud on nõustamisteenuse eest vaid vastumeelselt valmis maksuma, kasutatakse sageli sellist ärimudelit, kus ühtne kontaktpunkt pakub oma teenust koduomanikele tasuta ja tegutseb samal ajal vahendajana. Selle mudeli puhul suunab ühtne kontaktpunkt kliente kolmandast isikust koostööpartnerite juurde, kellega tal on lepingulised suhted, ja teenib iga suunamise pealt vahendustasu. See mudel on juba laialdaselt kasutusele võetud erasektoris, kus tegutsevad remonditeenuste vahendajad, laenuvahendajad ja vabalt kaubeldavate sertifikaatide vahendajad.

Kui aga ühtne kontaktpunkt saab seotud müügilt ja kolmandatelt isikutelt tasu, siis ei saa ta enam väita, et tegutseb üksnes koduomaniku huvides. Sel juhul ei ole ühtse kontaktpunkti peamine klient enam koduomanik, vaid selleks on tema tegevust rahastav äripartner.

4.7.3. Koduomanikele osutatud teenuste eest tasu võtmine

Koduomanike kaasamine mõnede teenustega kaasnevate kulude katmisse aitaks tagada ühtse kontaktpunkti tegevuse rahalise kestlikkuse kas täies mahus või osaliselt. Näiteks võiks ühtne kontaktpunkt energiatõhusaks renoveerimise projektide kavandamise ja rakendamisega seotud üldiste tugiteenuste eest koduomanikelt tasu küsida, samal ajal kui vähekaitsitud leibkondadele või teatavatele piirkondadele osutatakse teenuseid tasuta, tuginedes võimalikele hoonete energiatõhusaks renoveerimise riiklikele või piirkondlikele toetusmeetmetele. Sellise lähenemisviisi edu sõltub sellest, kas koduomanikud peavad ühtse kontaktpunkti teenuseid piisavalt kasulikuks, et nende eest maksta. Tööde teostamise etapis ei ole see nii suur probleem, kuid esialgses nõustamise ja planeerimise etapis on see siiski suureks takistuseks. Vastumeelsus tuleneb tavaliselt sellest, et koduomanikud ei mõista täielikult, kui kasulikud või olulised need esialgsed teenused on. Seega võiks avaliku sektori meetmete üks oluline eesmärk olla sellise arusaama muutmine, nii et ühtlasi jätkatakse otsese rahalise toetuse pakkumist vähemkaitsitud leibkondadele.

4.8. Ühtsed kontaktpunktid ja riigiabi eeskirjad: konkreetsed kaalutlused seoses üldist majandushuvi pakkuvate teenustega

Ühtse kontaktpunkti tegevust võivad korraldada mitmesugused organisatsioonid, sealhulgas avaliku sektori asutused või avaliku sektori osalusega asutused, nagu kohalikud ametiasutused või energiaasutused, aga ka erasektori organisatsioonid alates ühingutest ja kogukonnarühmadest kuni äriettevõteteneni.

Hoonete energiatõhusaks renoveerimise praeguse tempo ja ulatuse ning liidu eesmärkide saavutamiseks vajaliku mastaabi ja tempo vahel valitsev lõhe (eriti konkurentsivõimes, energiajulgeolekus ja kliimamuutuste leevendamises) näitab, et vajatakse riigi sekkumist ja rahalist toetust nii olemasolevatele avaliku ja erasektori organisatsioonidele, kes osutavad ühtse kontaktpunkti teenuseid, kui ka uute selliste organisatsioonide loomiseks ja arendamiseks.

Liidu konkurentsioiguse ja konkreetselt riigiabiõiguse kohaselt võib renoveerimisalase nõustamise ja toe pakkumist eraomandis eluhoonete sektoris käsitleda majandustegevusena, olenemata asjaomase üksuse õiguslikust staatusest või sellest, kas tegemist on kasumit taotleva organisatsiooniga või mitte, sest sellist üksust võidakse käsitleda teiste samalaadseid teenuseid pakkuvate asutuste konkurendina⁽²¹⁾. Ehkki liidu õigus ei välista avaliku sektori asutuste osalemist majandustegevuses ega keela ametiasutustel turul tegutsevaid avaliku või erasektori organisatsioone rahaliselt toetada, nõuab nende tegevuse käsitlemine majandustegevusena teatavate tingimuste täitmist, et tagada riigiabi eeskirjade järgimine⁽²²⁾.

Ühe võimalusena saab „ühtse kontaktpunkti kaudu osutatavat hoonete energiatõhusaks renoveerimise toetust“ käsitleda „üldist majandushuvi pakkuva teenusena“, eeldusel et teenuste ulatus sellist liigitamist võimaldab. Liidu õiguse kohaselt kohaldatakse üldist majandushuvi pakkuva teenuse mõistet tõepoolest selliste teenuste suhtes, mida avaliku sektori asutused peavad kodanike jaoks hädavajalikuks, kuid mida turg ei suudaks ilma riikliku sekkumiseta piisavas ulatuses tagada. Sellisele tingimusele võivad seega vastata eelkõige teatavad nõustamis- ja tehnilise abi teenused, mida turg ei paku või turu pakutavast ei piisa, kuid tavaliselt ei kehti see hoonete energiatõhusaks renoveerimise tööde kohta. Selliseid teenuseid võivad avaliku sektori asutused või eraettevõtjad osutada avaliku teenindamise lepingute alusel regulatiivse järelevalve all, mis tagab nõuete ja kohustuste järgimise.

5. Kuhu ELi toetuse saamiseks pöörduda

Ühtse kontaktpunkti teenuste aluseks on energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versiooni ((EL) 2023/1791) ja hoonete energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastatud versiooni ((EL) 2024/1275) sätteid ühtse kontaktpunkti kohta. Käesolev juhenddokument käsitleb põhiaspekte, mida tuleks ühtse kontaktpunkti loomisel arvesse võtta. Tuginetakse kogu liidu senistele kogemustele ja mudelitele ning tunnistatakse, et ühtki mudelit ei saa universaalselt rakendada. Selle asemel on vaja rakendada kohandatud lähenemisviisi, milles võetakse arvesse iga piirkonna eripära. Edukas rakendamine nõuab paindlikku ja korduvat protsessi, mis hõlmab tagasisidet kohe algetapis ning loob tingimused pidevaks õppimiseks, täiustamiseks ja laiendamiseks.

⁽²¹⁾ Vt näiteks komisjoni teatis riigiabi mõiste kohta ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses, C/2016/2946 (ELT C 262, 19.7.2016, lk 1 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=oj:OC_2016_262_R_0001).

⁽²²⁾ Nagu on sätestatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõikes 3 ja seejärel täpsustatud asjakohastes õigusaktides (loetletud aadressil https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/legislation_en).

Komisjon toetab seda protsessi, aidates luua ühtseid kontaktpunkte, et aidata kaasa energiatõhususe ja renoveerimise eesmärkide saavutamisele. Siia kuuluvad nii sihipärane rahaline toetamine meetmetoetustena puhtale energiale ülemineku programmide raames kui ka vastastikune teabevahetus ja võrgustike loomise võimalused ühtse kontaktpunkti töötajatele.

Selline abi hõlmab otsest ja kaudset rahalist toetust mitmesuguste rahastamismehhanismide kaudu. Otsetoetus seisneb enamasti selles, et komisjon rahastab avatud taotlusvoorude alusel (tavaliselt toetustena) otse toetusesaajaid. Kaudne toetus tähendab tavaliselt, et komisjon annab rahalist toetust liikmesriikidele, kes jagavad selle edasi lõplikele toetusesaajatele.

5.1. Rahaline otsetoetus

5.1.1. PROGRAMMI LIFE PUHTALE ENERGIALE ÜLEMINEKU ALLPROGRAMM

Programmi LIFE puhtale energiale ülemineku allprogrammi (LIFE CET) eelarve mitmeaastases finantsraamistikus aastateks 2021–2027 on ligikaudu üks miljard eurot ja sellest toetatakse suutlikkuse suurendamist, projektiarendusabi, levikut turul ja juhtimismeetmeid energiatõhususe, integreeritud taastuvate energiaallikate ning õiglase ülemineku valdkonnas. 2025.–2027. aasta mitmeaastase tööprogrammi raames toetatakse programmi LIFE puhtale energiale ülemineku allprogrammist eelkõige energiatõhususe ja hoonete energiatõhusaks renoveerimise ühtsete kontaktpunktide loomist spetsiaalsete meetmetoetuste taotlusvoorude kaudu, mille esialgne eelarve kolme aasta peale kokku on 25 miljonit eurot. Praeguseks on programmi LIFE puhtale energiale ülemineku allprogrammist ja sellele eelnenud programmidest toetatud ligikaudu 50 renoveerimisteenuse loomist eluhoonete jaoks 17 ELi liikmesriigis (ja kahes assotsieerunud riigis) ⁽²³⁾. Peale selle on hoonete energiatõhusaks renoveerimise ühtsete kontaktpunktide loomist võimalik toetada projektide arendamiseks ning kohalike ja piirkondlike ametiasutuste algatuste jaoks ettenähtud meetmetoetuste abil.

Lisaks taotlusvoorude rahalisele toetamisele toetab programmi LIFE puhtale energiale ülemineku allprogramm ühtseid kontaktpunkte teadlikkuse suurendamise, parimate tavade tutvustamise, kogemuste vastastikuse vahetamise, suutlikkuse suurendamise ning ühtsete kontaktpunktide praktikakogukonna loomise kaudu. Algatusega ManagEnergy pakutakse kohalikele ja piirkondlikele energiaasutustele ja nende ametiasutustele spetsiaalseid meistriklassi kursusi, mille eesmärk on edendada, stimuleerida ja toetada kestlikke energiaprojekte. Spetsiaalseid ManagEnergy meistriklassi kursusi korraldatakse ka hoonete energiatõhusaks renoveerimise ühtsete kontaktpunktide loomise teemal.

5.1.2. ELENA – Euroopa kohaliku energiaabi fond

Euroopa kohaliku energiaabi fond (ELENA), mida komisjoni nimel haldab Euroopa Investeerimispank (EIP), annab tehnilise abi toetusi kestlike investeerimisprojektide elluviimiseks. See aitab avaliku sektori ja erasektori asutustel välja töötada ja ellu viia energiatõhususe, taastuvenergia ja säästva transpordi algatusi, et lahendada nendega seotud rahalisi, tehnilisi ja haldustakistusi. ELENA rahastuse abil kaetakse kuni 90 % projektide ettevalmistamisega seotud kuludest, sh teostatavussuuringute, äriplaanide, rahastamisstrateegiate ja hankemenetlustega seotud kulud. Toetuskõlblikud projektid peavad olema mõjusad ja vastama võimendusteguri nõuetele: energiatõhususe puhul vähemalt 20 ja eluhooneprojektide puhul vähemalt 10. Alates fondi kasutuselevõtmisest 2009. aastal on ELENA toetusi kaasanud enam kui 337 miljoni euro suurus, toetades linnu, piirkondi ja avalik-õiguslikke asutusi liidu kliima- ja energiaeesmärkide saavutamisel, ja selle eesmärgiks on olnud kaasata enam kui 11,3 miljardi euro ulatuses investeeeringuid. Taotlusi võetakse vastu jooksvalt ja Euroopa Investeerimispanka ekspersed juhendavad taotlejaid kogu protsessi vältel.

Projektide väljatöötamise toe raames võib ELENA fond aidata luua energiatõhususe suurendamise ja renoveerimisega tegelevaid ühtseid kontaktpunkte, et toetada vajalike investeerimisprojektide koondamist. Viimastel aastatel on ELENA fondi toel loodud 26 ühtset kontaktpunkti 11 liikmesriigis: Belgias, Bulgaarias, Eestis, Hispaanias, Iirimaa, Itaalias, Lätis, Madalmaades, Poolas, Prantsusmaal ja Taanis. ELENA fondist antakse toetust saabumise järjekorras teenindamise põhimõttel nõudluspõhiselt ⁽²⁴⁾.

Liikmesriigid saavad ELENA fondi kasutada ka riigi tasandil, korrates ELENA edukat mudelit ja kasutades muid rahastamisallikaid (näiteks ühtekuuluvuspoliitika fonde, moderniseerimisfondi, taaste- ja vastupidavusraha vahendeid või mis tahes muud riiklikku rahastamist). Selliste ELENA riiklike kavade loomine võimaldaks kõrvaldada tehniliste ja finantsteadmiste konkreetseid kohalikke puudujääke, mis takistavad energiatõhususinvesteeringute ettevalmistamist eri sektorites. Selleks võivad liikmesriigid taotleda praeguse (Euroopa Investeerimispanka hallatava) ELENA fondi raames katseprojekti, et Euroopa Investeerimispanka toetuse abil anda edasi teadmisi ja saada kogemusi.

⁽²³⁾ CINEA, Giving LIFE to Europe's clean energy transition, https://cinea.ec.europa.eu/publications/digital-publications/giving-life-europes-clean-energy-transition_en.

⁽²⁴⁾ Projektiarendajatel palutakse ELENA fondiga ühendust võtta ELENA veebisaidil esitatud kontaktandmete kaudu.

5.2. Kaudne rahaline toetus: ühtekuuluvuspoliitika fondid ja kliimameetmete sotsiaalfond

5.2.1. Taaste- ja vastupidavusraha

Taaste- ja vastupidavusraha on ajavahemikuks 2021–2026 peaaegu 80 miljardit eurot ette nähtud investeeringuteks hoonete energiatõhusaks renoveerimise ja hoonete ehitamise. Rahastu kombineerib investeeringud reformidega, hõlbustades hoonete energiatõhusaks renoveerimist veelgi.

Taaste- ja vastupidavusraha raames on paljud liikmesriigid lisanud oma taaste- ja vastupidavuskavadesse meetmed ühtsete kontaktpunktide teenuste väljatöötamiseks, eelkõige eesmärgiga hõlbustada energiatõhususe suurendamise meetmete rakendamist ja pakkuda koduomanikele ulatuslikku toetust seoses taaste- ja vastupidavuskavadesse tehtavate investeeringutega.

Näiteks Itaalia taaste- ja vastupidavuskava sisaldab meetmeid ühtsete kontaktpunktide loomiseks, et hõlbustada avaliku ja erasektori hoonete renoveerimist, keskendudes energiatõhususele ja kestlikkusele. Hispaania on samuti lisanud ühtsed kontaktpunktid oma taaste- ja vastupidavuskavasse, et toetada eluhoonete renoveerimist, pöörates eriti suurt tähelepanu energiaostuvõimetuse vähendamisele. Portugal on rakendanud koordineeritud lähenemisviisi, sõlmides asjaomaste asutuste ja ühenduste vahel koostööprotokolli kodanikele suunatud ühtsete energiatõhususe kontaktpunktide loomiseks.

Taaste- ja vastupidavusraha toetus nendele algatustele on suunatud energiatõhusaks renoveerimise projektide paremale koordineerimisele ja tõhustamisele, et tagada koduomanikele terviklik tehniline, haldus- ja finantsabi. Taaste- ja vastupidavusraha toetust kasutades saavad liikmesriigid kiirendada ühtsete kontaktpunktide kasutuselevõttu, aidates seeläbi kaasa liidu kliima- ja energiaeesmärkide saavutamisele. Pärast taaste- ja vastupidavusraha toetuse lõppemist on oluline, et liikmesriikide haldusasutused jätkaksid nende teenuste osutamist, mis pakuvad koduomanikele hoonete energiatõhusaks renoveerimise projektide jaoks terviklikku tehnilist, haldus- ja finantsabi.

5.2.2. Ühtekuuluvuspoliitika fondid

Programmitöö perioodi 2021–2027 jooksul on ühtekuuluvuspoliitika energiatõhususe erieesmärgi (RSO2.1) raames ette nähtud 22 miljardi euro ulatuses investeeringuid ⁽²⁵⁾. Nende projektide elluviimise tõhustamiseks toetatakse ühtekuuluvuspoliitika fondidest ka avaliku sektori asutuste suutlikkuse suurendamist. Komisjoni algatusel antakse programmi rakendamise seotud täiendavat tehnilist abi.

Liikmesriigi tasandi toetus suutlikkuse suurendamiseks

Euroopa Regionaalarengu Fondist (ERF) ja Ühtekuuluvusfondist võib toetada ühtse kontaktpunkti loomist vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1058 ⁽²⁶⁾ artikli 3 lõikele 4, milles on sätestatud, et sellistest fondidest võib toetada tegevust, mille eesmärk on suurendada liikmesriikides programmi haldavate asutuste suutlikkust ja nende fondide rakendamisega seotud tegevuste elluviimise eest vastutavate valdkondlike või territoriaalsete osaliste suutlikkust, tingimusel et see aitab kaasa programmi eesmärkide saavutamisele. See võib kehtida ühtse kontaktpunkti kohta, mis toetab hoonete energiatõhusaks renoveerimist Euroopa Regionaalarengu Fondi või Ühtekuuluvusfondi programmi vahenditega ja kooskõlas erieesmärgiga 2.1.

Liidu tasandi tehniline abi

Euroopa Komisjoni regionaalpoliitika peadirektoraat algatas programmi „Cohesion for Transitions (C4T) Groundwork“, et toetada poliitikaeesmärgi 2 alusel Euroopa Regionaalarengu Fondist ja Ühtekuuluvusfondist rahastatavate kestlikkusele üleminekuga seotud investimisprojektide elluviimist. Selle programmiga antakse rahastamiskõlblikele piirkondadele kohandatud suutlikkuse suurendamise ja nõustamisega seotud toetust, käsitledes selliseid valdkondi nagu energiasüsteemi ümberkujundamine, ringmajandus, veemajandus, kliimamuutustega kohanemine ja elurikkus. Olulisemate toetustegevuste hulka võivad kuuluda näiteks liidu ja liikmesriikide rahastamismehhanismide analüüs, et selgitada välja energiatõhususe rahastamise parimad tavad, ning spetsiaalsed töötoad rahastamismudelite, hinnakujunduslahenduste ja ühtse kontaktpunkti teenuste strateegiatega teemal.

⁽²⁵⁾ https://cohesiondata.ec.europa.eu/cohesion_overview/21-27/#financing.

⁽²⁶⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1058, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi (ELT L 231, 30.6.2021, lk 60, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1058/oj>).

C4T tehnilise abi näide: hoonete energiatõhusaks renoveerimise rahastamine – Plovdivi ühtse kontaktpunkti mudel

Bulgaarias tegutsev Plovdivi energiaagentuur sai toetust, et rajada Plovdivi piirkonnas eluhoonete renoveerimist toetav ühtne kontaktpunkt, mis toimiks isemajandava teenusena ⁽²⁷⁾. Abi oli vajalik eluhoonete renoveerimise rahastamise võimaluste puudumise tõttu Bulgaarias ning see hõlmas võimalikke rahastamisvahendeid ja -meetodeid hoonete energiatõhusaks renoveerimise rahastamiseks, keerukuse vähendamiseks ja erainvesteeringute soodustamiseks.

Peamised toetavad tegevused olid järgmised.

Energiatõhususe rahastamise parimad tavad: liidu ja riikide rahastatismehhanismide, näiteks ELi renoveerimisalgatuse, ühtekuuluvuspoliitika vahendite ja erasektori rahastamismudelite analüüs. Liikmesriikide (näiteks Eesti, Prantsusmaa ja Madalmaade) parimad tavad illustreerisid tulemuslikke finantsstrateegiaid hoonete energiatõhusaks renoveerimise toetamiseks.

Rahastamismudelid ja hinnakujundusvalikud: kolmel seminaril tutvustati ühtsete kontaktpunktide teenuste rahastusmudeleid ja -strateegiaid ning jagati liikmesriikide (Belgia, Hispaania, Läti ja Sloveenia) kogemusi, toodi esile uuenduslikke lähenemisviise, nagu kinnisvaraga seotud rahastamine, eelmaksed ja energiatõhususe lepingud.

5.2.3. Kliimameetmete sotsiaalfond

Kliimameetmete sotsiaalfond pakub liikmesriikidele spetsiaalset rahastamist, et otseselt toetada haavatavaid elanikkonnarühmi, näiteks energiaostuvõimetuid või liikuvusvaesuses leibkondi.

Energia valdkonnas võivad liikmesriigid kasutada kliimameetmete sotsiaalfondi, et toetada struktuurimeetmeid ja investeeringuid energiatõhususse, hoonete renoveerimisse, puhtasse küttesse ja jahutusse ning taastuenergia integreerimisse, keskendudes peamiselt vähekaitsitud leibkondadele ja vähekaitsitud mikroettevõtjatele, keda mõjutab hoonetest ja transpordist pärinevate kasvuhoonegaaside heitkoguste kaasamine heitkogustega kauplemise süsteemi (HKS2).

Rahastuse kasutamiseks peavad liikmesriigid koostama riiklikud kliimameetmete sotsiaalkavad, milles on loetletud kõik kavandatavad meetmed ja investeerimisprojektid ning esitatud nende selgitused. Kõige haavatavamate elanikkonnarühmade abistamise meetmete ja projektide rahastamiseks on kliimameetmete sotsiaalfondi eesmärk koondada HKS2 lubatud heitkoguse ühikute ja olemasoleva ELi HKS-i lubatud heitkoguse ühikute enampakkumisest saadav tulu. Koos liikmesriikide kohustusliku 25 % panusega oma kliimameetmete sotsiaalkavasse peaks kliimameetmete sotsiaalfond ajavahemikul 2026–2032 kaasama vähemalt 86,7 miljardit eurot riigi vahendeid.

Ühtse kontaktpunkti toetus, mis on osa kliimameetmete sotsiaalfondi raames koostatud riiklikest kliimameetmete sotsiaalkavadest, on toetuskõlblik Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2023/955 ⁽²⁸⁾ artikli 8 lõike 1 punktide c ja d alusel.

Komisjoni teatises „Suunised kliimameetmete sotsiaalkavade kohta“ ⁽²⁹⁾ kutsutakse liikmesriike samuti üles „kaaluma ühtsete kontaktpunktide loomist, et pakkuda muu hulgas koostöös kohalike organisatsioonide ja finantsvahendajatega nõustamis- ja haridusteenuseid, mis käsitlevad erinevate rahastamisvõimaluste (toetused, kaasrahastamise ja intressimäärade erineva tasemega laenud ning rahastamisvahendid) ühendamist sõltuvalt sissetuleku tasemest, elutingimustest ja hoone liigist“.

Peale selle on komisjoni teatise „Tehnilised suunised põhimõtte „ei kahjusta oluliselt“ kohaldamiseks kliimameetmete sotsiaalfondi määruse alusel“ ⁽³⁰⁾ I lisa tabeli 1 punktis B1 välistatud kohustus esitada tõendeid selle kohta, et „tegevus ja varad, mis on seotud teavitamise, hariduse, teadlikkuse suurendamise ja nõuannete jagamisega kulutõhususe meetmete, investeeringute ja toetuse kohta, mida pakutakse hoonete renoveerimiseks, energiatõhususe suurendamiseks ja süsinikuheite vähendamiseks, sh energiasääst ja energiaostuvõimetuse vähendamine“, on kooskõlas olulise kahju ärahoidmise põhimõttega. See hõlbustab kliimameetmete sotsiaalfondi kasutamist ühtse kontaktpunkti loomiseks. Siiski tuleb jätkuvalt keskenduda vähekaitsitud leibkondadele ja mikroettevõtjatele.

⁽²⁷⁾ Factsheet_C4T_TA_Support_Plovdiv.pdf; Inforegio - Cohesion for Transitions (C4T).

⁽²⁸⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. mai 2023. aasta määrus (EL) 2023/955, millega luuakse kliimameetmete sotsiaalfond ja muudetakse määrust (EL) 2021/1060 (ELT L 130, 16.5.2023, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/955/oj>).

⁽²⁹⁾ Komisjoni teatis „Suunised kliimameetmete sotsiaalkavade kohta“, C(2025) 881 final (ELT C, C/2025/1597, 25.3.2025, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2025/1597/oj>).

⁽³⁰⁾ Komisjoni teatise „Tehnilised suunised põhimõtte „ei kahjusta oluliselt“ kohaldamiseks kliimameetmete sotsiaalfondi määruse alusel“ lisad, C(2025) 880 final, 5.3.2025.

6. Liide. Kasulikud viited

Käesolevas liites on esitatud loetelu kasulikest allikatest, mida saab kasutada ühtsete kontaktpunktide teenuste loomisel riigi, piirkonna ja kohaliku omavalitsuse tasandil. Selles kirjeldatakse üksikasjalikult klienditeekonna etappe. Samuti tutvustatakse selles ühtse kontaktpunkti katseprojektide raames välja töötatud praktilisi lahendusi, mida toetavad programm „Horisont 2020“ ja programmi LIFE puhtale energiale ülemineku allprogramm ning mis võivad olla inspiratsiooniallikaks.

Programmi LIFE puhtale energiale ülemineku allprogrammi toel luuakse projekti **EU-PEERS** ⁽³¹⁾ raames Euroopa ühtsete kontaktpunktide praktikute kogukond. See algatus hõlbustab teadmiste jagamist ja tugevdab ühiseid erialaseid oskusi eluhoonete integreeritud renoveerimisteenuste vallas. Seejuures on projekti EU-PEERS eesmärk parandada ühtsete kontaktpunktide tingimusi, andes soovitusi ja kaasates turu sidusrühmi.

See praktikute kogukond ühendab spetsialiste, kes tegelevad koos ühiste probleemide lahendamisega. Tegutsetakse kuue riikliku ja piirkondliku platvormi kaudu Iirimaa, Hispaanias, Prantsusmaal, Ungaris ja Balti riikides ning täiendava liiduülese platvormi kaudu. Need platvormid pakuvad regulaarset vastastikust õpet, kohapealseid kontaktide loomise üritusi ja veebipõhiseid suutlikkuse suurendamise koolitusi. Uusi ühtsete kontaktpunktide algatusi toetab ka spetsiaalne mentorlusprogramm. Kogukond on avatud nii ühtsete kontaktpunktide esindajatele kui ka teistele eluhoonete renoveerimise valdkonna sidusrühmadele, pakkudes mitmesuguseid osalemis- ja koostöövõimalusi.

Peale selle on liit mitme aasta vältel toetanud ühtsete kontaktpunktide teenuseid käsitlevaid ELi projekte, mis keskenduvad hoonete energiatõhusaks renoveerimisele. Need projektid on andnud hulgaliselt kogemusi, häid tavasid ja analüüse, mis on allpool esitatud linkidena ja mida on arvesse võetud käesolevate praktiliste suuniste koostamisel.

6.1. EU-PEERS – ühtsete kontaktpunktide spetsialistide kogukond

- Projekti veebisait: <https://www.eu-peers.eu/>.
- Veebifoorum: <https://eu-peers.humhub.com>.

6.2. Võrdlusalused ja analüüs

- Milin C., Bullier A. (2021), „Towards large-scale roll out of “integrated home renovation services” in Europe“, *Proceedings of the European Council for a Energy Efficient Economy Summer Study*, 2021.
- INNOVATE (2020). *How to set up a one-stop shop for integrated home energy renovation? A step-by-step guide for local authorities and other actors* (<https://energy-cities.eu>).
- INNOVATE (2020). *Inventory of best practices for setting up integrated energy efficiency service package including access to long-term financing to homeowners* (<https://europa.eu/B6yd4Y>).
- ORFEE (2024). *How to create a local support and financing service for energy renovation? The example of third-party financing companies in France* (ORFEE_SERAFIN_Methodological-guide_FINAL.pdf).
- ORFEE (2024). *More one-stop shops to boost home energy renovation. How to set up a supportive national framework for local one-stop shops?* (<https://serafin-renov.fr/>).
- PEER (2021). *Benchmark of replicable best practices* (<https://europa.eu/VD6gCj>).
- PRORETRO (2021). *Analysis of existing one-stop shop business models in EU promoting building retrofits in the private residential sector* (<https://europa.eu/!3WVybmb>).
- PRORETRO (2024). *Policy Brief. Recommendations from the ProRetro project* (<https://europa.eu/!8gjpknk>).

⁽³¹⁾ Vt <https://www.eu-peers.eu/> ja <https://eu-peers.humhub.com>.

6.3. CORDISE tulemuste paketid

- CINEA, Giving LIFE to Europe's clean energy transition (https://cinea.ec.europa.eu/publications/digital-publications/giving-life-europes-clean-energy-transition_en).
 - *Local clean energy transition: local authorities as drivers for a decarbonised Europe* (<https://europa.eu/!7vKBwW>).
 - *Deep renovation: new approaches to transform the renovation market* (<https://europa.eu/!GW8Fd3>).
 - *Private finance for energy efficiency: new solutions for funding Europe's energy transition* (<https://europa.eu/!rb66nQ>).
 - *Construction skills: leveraging new skills for the building sector to deliver on the European Green Deal* (<https://europa.eu/!HgXGfv>).
-